کۆتایی هێنان بە تیرۆریزم کاری ئێمەیە

گفتوگۆی بڵاوکراوەی ئەنتەرناسیونالی هەفتانە لەگەڵ منصور حکمت دەربارەی ئاکامەکانی هێرشی تیرۆریستی بۆ سەر خەڵکی ئەمریکا

ئەنتەرناسیونالی هەفتانە: لە ئەنجامی هێرشی تیرۆریستیو خۆکوژی بۆ سەر باڵەخانەی ناوەندی بازرگانی جیهان لە نیویۆرکو بینایەی پنتاگۆن لە واشنتۆن هەزاران کەس لە خەڵکی ئەمریکا گیانیان لە دەست داوە. هەڵوێستی حزبی کۆمۆنیستی کریکاریی ئیران لە بەرامبەر ئەم رووداوەدا چییە؟

منصور حکمت: دوابەدوای رووداوەکە حزبی کۆمۆنیستی کریکاری دەستبەجێ بەیاننامەیەکی لەم بارەیەوە دەرکرد، ئیمە ئەم هەنگاوە بە وینەی تاوانیکی گەورە لە دژی بەشەریەت، بە وینەی کۆکوژیەکی پڕاوپڕ مەحکوم دەکەین. دڵمان لەگەڵ خەڵکی لە خوین هەڵکیشراوی ئەمریکادایەو پر بەدل لەم ناخۆشییەی ئەواندا بەشداری دەکەین. ریکخراوو دەولەتانی کۆنەپەرست تیرۆریزمیان کردووە بە گۆشەیەکی جیّکەوتوی ژیانی هاوچەرخ. ئیمە باوەرمان وایە کە دەتوانرێو دەبێ بە هیزی خەڵك کۆتایی بە تیرۆریزم بهینریت، بە دەولەتیو غەیرە دەولەتییەوە. ئەوە بۆ ئیمە رۆشنە کە ئەم رووداوە، سەرەرای ئەبعادی سەرسوڕهێنەری تاوانیك کە راستەوخۆ رووی داوە، تازە خۆی سەرەتایەکە بۆ پەرەسەندنی پێشبڕکێی تیرۆریستی لە ئاستی جیهاندا. رۆژیکی رەشو پەردەی یەکەمی کوێرەوەرییەکی زۆرترە. بانگەوازی ئیمە بۆ خەڵك ئەوەیە کە بینە مەیدانو خۆیان دنیا بەدەستەوە بگرن. دەبێ دنیا لە دەستی بۆمب ریژانو جەنەرالەکان دەربهینرێ.

ئەنتەرناسیونالی هەفتانە: ئەم هەنگاوە تیرۆریستییە لەلایەن کێوە ئەنجام دراوەو بە دوای چ ئامانجیکەوەیە؟

منصور حکمت: هیشتا راستی رووداوەکە ئاشکرا نەبووە. دەکرێ ئیحتمالاتی جۆراوجۆر لەئارادابێت. لە رووداوی ئۆکلاهمادا بە خیرایی دەرکەوت کە دەستەیەك لە باڵی راستی توندرەوی خودی ئەمریکا هۆکاری ئەو کارەساتە بوون. بەلام ئەمجارە لە نیشانەکان وا دەرئەکەوێ کە رەوتیکی ئیسلامی لە پشتی ئەم تاوانەوە بێت. خەسلەتی خۆکوژی کردەوەکە، ئەم رووداوە ئەخاتە خانەی نەریتی بزووتنەوە ئیسلامییەکانەوە. ئەوەی کە کام ریکخراوی ئیسلامی یان کام پیکهاتە لە ریکخراوەو دەولەتان لە پشتی ئەم هیرشەوە بوون ئەمەیان نارۆشنترە. ئەبعادی کردەوەکە، بوونی چوار گروپ بە چوار فرۆکەوانی مەشقپێکراوەوە بۆ لیخورینی فرۆکەی نەفەرهەڵگر کە ئامادەی خۆکوژی بوون، نیشانەی نەخشەیەکی دریژماوەی 4-5 سالەیە. ئەوەی کە سەرەداوێ لەم نەخشە گەورەو دریژ ماوەیە دزەی نەکردووەو نەگەیشتووەتە رێکخراوە جاسوسیەکانی غەرب، بەڵگەی ئەوەیە کە سەرچاوە زانیاریەکانی دەولەتانی غەربی نفوزێکی ئەوتۆیان لە نێو ئەم رەوتانەدا نەبووە. کە ئەمەش دیسانەوە ئاماژە بۆ دەرەوەی ئەمریکاو ئەورووپا ئەکات. سەرباری ئەمانە ناتوانرێ بە یەقینەوە سەبارەت بە ئەنجامدەرانو هۆکارەکانی ئەم هێرشە قسە بکرێت. دەولەتی ئەمەریکاو میدیاکان بەشێوەیەکی سەرەکی پەنجە بۆ گروپی بن لادن دریژ ئەکەن.

ئەنتەرناسیۆنالی هەفتانە: بەرپرسانی ئەمریکا قسە لە تۆڵەو تەمێ کردنی تیرۆرستانو وولاتانی لایەنگری تیرۆریزم دەکەن. بن لادن تاوانبار کراوەو ئەڵێن ئەگەر تالیبان ئەو تەسلیم نەکاتەوە رەنگە هێرش بکرێتە سەر ئەفغانستان. رای ئیوە لەم بارەیەوە چییە؟

منصور حکمت: بەرای من بێ شك ئەمریکاو ناتۆ دەست دەدەنە کردەوەیەکی گەورەی توندوتیژی. مەرج نییە، وەیان لەبنەرەتەوە مەبەست تەمێ کردنی ئەنجامدەرانی ئەم رووداوە نییە، کە رەنگە نیشانەی ئەمەریکا هەر رووی لەوان نەبێت، بەلکو بەمەبەستی هیزنواندن لە ئاستی جیهانیداو هەروەها بۆ لەبەرچاوگرتنی هەندێ عاملی نەفسیو مەعنەوی ناوخۆیی لە خودی ئەمریکادا. ئەمریکا لە نیوان ریگایەکی سیاسی کاریگەر بۆ وەستانەوە بەرامبەر بە تیرۆریزمی دژی ئەمریکاییو ریگایەکی سەربازیی بودەڵەدا، بێ شك دووەمیان هەڵدەبژیرێ. چونکە تیروانینی ئەمریکا بۆ خۆیو باڵادەستیی خۆی، لەسەر توانا سەربازییەکەی دامەزراوە.

لە بارەی ئەبعادی کاردانەوەکەی ئەمریکاوە هیشتا شتیکی براوە لەئارادا نییە، پیم وا نیيە کە خۆشیان بۆمبو مووشەك وەشاندنی دووراودوور بۆ شارو ناوچەکانی ئەفغانستان بە هەنگاوو ریگایەکی کافی بزانن. ئەگەر تالیبان بن لادن تەسلیم بکاتەوە، رەنگە ئەبعادی کاردانەوە

سەربازیـیەکەی ئەمریکا لەچوارچێوەیەکی بەرتەسکتردا بمینیتەوە. ئەگینا، بە پێی قاعیدە جۆریک لە داگیرکردنی زەمینیو پیشرەوی لە ئەفغانستانو تەنانەت لە عیراقدا دەخەنە بەرنامەیانەوە. ئەمە زۆر شت دەگۆرێ، روخساری سیاسی دنیا دەگۆرێ.

ئەنتەرناسیونالی هەفتانە: لە کاردانەوە بەراییەکاندا بەرامبەر بەم روداوە، لەخودی ئەمریکادا باس لەلاوازی ئەمنیو زانیاریی کراوە. بە شیوەیەکی واقیعیش، لە خاکی ئەمریکادا هیرش کراوەتە سەر بینایەی وەزارەتی دیفاع و گرنگترین مەرکەزی مالییو خەلکیکی زۆریش بوون بە قوربانی. ئەم روداوە چ کاریگەریـیەك لەسەر ئەمریکا وەك زلهیزی جیهان دائەنیت، ئەمریکا بۆ پیش گرتن بەهاتنە خوارەوەی مەوقعیەتی خۆی مومکنە چ کارێك بگرێتەبەر؟

منصور حکمەت: بەپێچەوانەوە بەرای من ئەم تیرۆریزمە بەقازانجی جیگیرکردنی روخساری ئەمریکا وەك زلهیزیك کاردەکات. زلهیزیی ئەمریکا کاریکە کە لەبەرامبەر جەمسەرە ئابوری وسیاسی و عەسکەریەکانی دیکە لە جیهانی سەرمایەداریدا پیناسە دەکریت، نەك لەبەرامبەر ئەفغانستان یان عیراق یان جیهادی ئیسلامی یان حەماس. زلهیزیی ئەمریکا بەمانای ئەوەیە کە هەرچییەکی بوویت لە جیهاندا بیکات. نەك ئەوەی کە فرۆکەخانەکانی ئیمکانی نفوزتیکردنی نەبێت، یان بیناکانی لەسووتاندن نەیات. فەزای ئەمرۆی دنیا، دوای ئەم رووداوە، ریك وەك دەورانی دوای داگیرکردنی کویت لەلایەن عیراقەوە، فەزای دەربرینی وەفاداریی سەرلەنوێی هیزەکانی دیکەی غەربە بۆ ئەمریکاو تەسلیم بوون بەخواستە سیاسی وعەسکەریەکانی دەستەی حوکمرانی ئەمریکایە. ئەم تاوانە تیروریستیە وەرەقەیەکی سپی ئیمزاکراو دەداتە دەستی ئەمریکا بۆ دەخالەت کردنی عەسکەری لەهەر شوینیکی دنیاو بۆ پیداگری سەرلەنوێ لەسەر بالادەستیی جیهانیی خۆی. تا یەك رۆژ پیشتر دەولەتی ئەمریکا بە هۆی لایەنگری توند ولاسارانەی لە ئیسرائیلو دەرچونی لەژیر باری پەیماننامەی کیوتو (سەبارەت بە پاراستنی ژینگە) لەلایەن کۆکۆمەلە بالاکان و میدیاکانی ولاتانی غەربەوە لەژیر فشاردا بوو. ئەمریکا وەك ئامرازو بەهانەو پیشەکیەك کەلك لەم روداوە وەردەگریت بۆ هیزنواندنی عەسکەریی خۆی. لە کورت ماوەدا هەموو دەولەتە غەربیەکان "بەلێ قوربان"ی بۆ دەلێنو ئامادەباش رادەوەستن. بەلام لەدرێژماوەتردا هاوکیشە ئابوری وسیاسیـیە جێکەوتووترەکان دیسانەوە خالی هاوسەنگیی بەزیانی ئەمریکا دەگۆرن.

ئەنتەرناسیونالی هەفتانە: لەباری سیاسیەوە ئایا ئەم روداوە مەسەلەکانی وەك ئاشتی رۆژهەلاتی ناوەراستو مەسەلەی فەلەستین دەخاتە ژیر کاریگەری خۆیەوە ؟ چۆن؟

منصور حیکمەت: لە کورت ماوەدا بیگومان هەموو شتیك دەخاتە ژیر کاریگەری خۆیەوە. هەردوولای کیشمەکیشەکە لە فەلەستین وئیسرائیل حەپەساوو نیگەرانن. عەرەفات بەپەلە خۆی دەگەیەنێتە مایکرۆفۆنو مەحکومی دەکات، نەکا گۆشەیەکی ئەم رووداوە بەناوی ئەوەوە بنوسن. سەرانی ئیسرائیل بە توندی لەو فۆرمۆلەبەندیـیە کە دەلی ئەم رووداوە دریژەی مەسەلەی فەلەستینو کاردانەوەیەکە لە بەرامبەر توندوتیژییەکانی ئیسرائیلدا، دەپەشۆکینو شانی خۆیان لە مسئولیەت خالی دەکەن. بەلام کاریگەری ئەم رووداوە لەدێژماوەتردا بەستراوەتەوە بە کاردانەوەی سەرەتایی ئەمریکاوە لەبەرامبەر ئەم رووداوەدا. ئەگەر هێزنواندنێکی خویناوی دژی ریکخراوە ئیسلامیەکان رووبدات، ئەو کات لە کۆتایی ئەم بینەوبەرەیەدا، هەروەك لەکۆتایی هیرش بۆ سەر عیراقدا بینیمان، سوورێکی دیبلۆماسیی بۆ ئاشتی هەردوولا لە دلی ئەم هاوسەنگییە عەسکەریە تازەیەدا دەست پیدەکات. بەلام مەسەلەی فەلەستینو جیگاوریگای ئیسرائیلو عەرەبەکان ریشەیەکی قوولتری لەواقیعیەتە محەللیـیەکاندا هەیە. ئاشتی لە فەلەستین بەبێ وەرچەرخانی هەردوو کۆمەلگا لە ئیسرائیل وفەلەستین بەرەو چەپ لە تواناادا نیـیە. سکولاریزم و عەدالەتخوازی لەهەردوو بەری کیشەکەدا دەبیت بەسەر قەوم پەرستی ومەزهەبدا سەرکەوی تا ئاشتی مومکن بیت. مەسەلەی فەلەستین ریگاچارەی عەسکەری نیـیە. تۆقاندن لە بەینی نابات. سەرئەنجام لەئاکامدا تا روانگەی هەردوو کۆمەلگا بەرامبەر بەیەكو ریزبەستنی سیاسیی نیوان چەپو راست لەدەرونی هەردوو لادا ئالوگۆر نەکات ، مەسەلەکە لە جیگای خۆی ئەمینیتەوە.

ئەنتەرناسیونالی هەفتانە: لە راگەیاندنی تا ئیستای میدیای غەربدا، ئەم هیرشە تیرۆریستانەیە بەبەرامبەرکێ لەگەل دیموکراسی پیناسە دەکەنو هەندێ لە "ولاتانی ئیسلامی" بە جۆریك خراونەتە ناو ئەم بەرامبەرکێیەوە. ئایا ئەمە ئەشێ ببیتە هۆی گەشەی راسیزم لە غەربدا؟

منصور حكمت: لەدەزگاکانی راگەیاندنی غەربدا لێرەو لەوێ ئاماژە بۆ تیزەکانی "شەری شارستانیەکان" ی هانتیگون بەدی ئەکرێت. ئەوەی کە ئەمە کیشمەکیشیکی "شارستانی"یە، هیرشیکە بۆ سەر"شیوە ژیانی" غەربی، بۆ سەر دیموکراسی و... هتد،لیرەولەوێ دەبیسترێ. بەلاَم حەرەکەتی رەوتی ئەصلی کۆمەلگاو تەنانەت خودی قسەکەرانی دەولەتی ئەمریکا بەلگەی ئەوەن کە قسەی ئەم تێروانینە نایگرێت. من نیگەرانی گەشەی راسیزم نیم لەئەنجامی ئەم رووداوەدا. راسیستەکان بیگومان ماوەیەك چالاکتر دەبن و خەلکی هان دەدەن، بەلاَم کۆمەلگای غەربی رەتیان دەکاتەوە. بەپیچەوانەوە بە بروای من خەلکی ئەمریکا تا ئەوەندەی بکریت لەدوورەوە لێی تێبگەیت، میهرەبانیی‌و ئینسانیەتێکی جێگەی ستایشیان لەبەرامبەر ئەم کارەساتە راچلەکینەرەدا نیشان داوە. بەبڕوای من خەلکی ئەمریکا تەنانەت کاردانەوەیەکی عەسکەریی لەدەولەتی ئەمریکا لەدژی خەلکی رۆژهەلاَتی ناوەراست بە سادەیی قبول ناکەن کە تەڕو وشك پێکەوە بسووتێنێ. ئەم رووداوە لەوە گەورەترە کە بکریت بە بەکلیشە باوەکانو پروپاگەندە برۆیتە سۆراغیەوە. سەرئەنجام بەبڕوای من کۆمەلگای غەربی مامەلەیەکی ئالۆزترو تیگەیشتووانەتر لەگەلْ ئەم رووداوەدا دەکات. تەکنولوژی پەیوەندی گرتنی ئەمرۆ گێلکردنی خەلکی‌و دەرخوارددانی دەمارگیری دژوارتر کردووە. هەر ئەو تەلەفزیونەی کە کارەساتی نیویورك دەخاتە بەرچاوی جیهان، وێران بونی کابولیش نیشان دەدات. کەسیك کە بۆ کارەساتی نیویورك فرمیسکی هەلّرشتبیت، ناتوانێ بەئاسانی بۆ دوبارەبونەوەی لەکابولدا هەلهەلە لێبدات.

ئەنتەرناسیونالی هەفتانە: لە راگەیاندنی حزبدا پەنجە بۆ ئەوە راکیشراوە کە کارەساتی نیویورك حەلقەیەکە لە توند بوونەوەی پێشبڕکێیەکی تیرۆریستی، مسابەقەیەك کە زۆربەی دەولەتانی دنیا لەلایەك‌و لەلایەکی دیکەوە بزووتنەوە کۆنەپەرستەکان بە تایبەت ئیسلامیەکان تیایدا بەشدار دەبن. چۆن دەکریت بەر بەم پێشبڕکێیە بگیرێ‌و بەرای ئیوە حزبی کۆمۆنیستی کریکاری دەبێ لە خەباتی دژی تیرۆریزمدا چ دەوریك بگیرێ؟

منصور حكمت: کۆتایی هینان بە تیرۆریزم کاری ئیمەیە. کاری ئیمەمانانێك کە لە پیناو یەکسانی ماف‌و حورمەتی ئیسنانەکان‌و جێخستنی بەهای ئەوان تێدەکۆشین. تیرۆریزمی دەولەتیی دەبێ بە روخاندنی دەولەتانی تیرۆریست کۆتایی پێ بهینرێ. تیرۆریزمی غەیرە دەولەتیی دەبێ لە ریگای کۆتایی هینان بەو کوێرەوەری‌و هەلاَواردن‌و چەوسانەوەو سەرکوتانەوە لە بەین ببرێ کە ئینسانەکان بەرەو بێ بێئومێدی پال پیوە دەنێن‌و دەیانکەنە قوربانیی رەوت‌و ریکخراوە کۆنەپەرستە دژی بەشەریەکان. لەڕێگای پەردەهەلْمالّین لەرووی دین‌و نەتەوە پەرستی‌و نەژاد پەرستی‌و هەر ئایدۆلۆژیایەکی بودەلّە کە رێز بۆ ئینسان دانانیت. وەلاَمی ئیمە خەباتە بۆ دامەزراندنی ئەو کۆمەلگا کراوەو ئازادو یەکسانانەی کە لەویدا ئادەمیزادو گیان‌و حورمەت‌و ئاسایشی نرخی هەبیت. حیزبی کۆمۆنیستی کریکاری‌و حیزبە هاوشێوەکانمان، لە بەرامبەر هەردوو لای ئەم پێشبڕکێ تیرۆریستیی‌یەدا رادەوەستن. هەم لەبەرامبەر دەولەتانی کۆنەپەرست‌و هەم بزوتنەوەو حیزبە کۆنەپەرستەکان. بەلاَم لە ئیستادا ئەوە ئەوانن کە روخساری جیهان دیاری دەکەن. ئیمەو ئەحزابی وەکو ئیمە، دەبێ بەشەریەتی ئینساندۆست‌و ئازادیخواز لە دژی گشت ئەم هەلومەرجە بهینینە مەیدان. تا کاتیك کە ئەمە نەکرابێت، ئەم نەهامەتیيە دریژەی دەبیت.

بۆ یەکەمجار لە ئەنتەرناسیونالی هەفتانە (انترناسیونال هفتگی)ی ژمارە 71ی رۆژی 14 ی ئەیلولی 2001 بلاَوکرایەوە

دنیا دوای 11ی سپتامبەر

بەشی یەکەم: جەنگی تیرۆریستەکان

مەنسوری حیکمەت

دوو جەمسەری کۆنەپەرستانە

تاوانی تیرۆریستیی سامناکی 11ی سپتامبەری 2001 لەدژی بەشەرییەتو کوشتاری هەزاران کەس لە خەڵکی بێدیفاع لە ئەمریکا، جیهانی خستۆتە بەر دەروازەی یەکێك لە تاریکترینو خوێناویترین سەردەمەکانی مێژووی هاوچەرخ. ئەوەی کە دەستەی فەرمانڕەوای ئەمریکا ناوی لێ ناوە جەنگی جیهانی لەدژی تیرۆریزم، لەراستیدا چوونی جیهانە بۆ ناو قۆناغێکی تازەو، وێرانسازی لە جەنگی جیهانیی تیرۆریستەکاندا.

لە هەردوو بەری ئەم کێشمەکێشە دژی بەشەرییەدا دوو ئۆردووی سەرەکی تیرۆریزمی نێونەتەوەیی راوەستاون کە مۆری خوێناویی خۆیان داوە لە ژیانی دوو نەوە لە خەڵکی جیهانی ئێمە. لە جەمسەرێکیاندا، مەزنترین ماشێنی تیرۆریزمی دەوڵەتییو تۆقاندنو باجخۆریی نێونەتەوەیی راوەستاوە. کە پێکهاتووە لە دەستەی فەرمانڕەواو دەوڵەتی ئەمریکا، واتە تەنها هێزێك کە چەکی ئەتۆمی لەدژی ئینسان بەکارهێناوەو سەدان هەزار ئینسانی بێئاگاو بێگوناهی هیرۆشیماو ناکازاکی لەماوەی چەند چرکەیەکدا کردووەتە خۆڵەمێش، ملیۆنەها ئینسانی لە ڤێتنام کوشتووەو خاکەکەیانی بە بۆمبارانی کیمیایی بۆ ساڵەها سووتاندووەو لەکەڵکی خستووە. ناتۆو ئیئتلافەکانی دەوڵەتانی غەربی کە لە عێراقەوە تا یوگوسلافیاماڵو مەدرەسەو نەخۆشخانەی خەڵکیان بەسەریاندا روخاندووەو نانو دەرمانی ملیۆنەها منداڵیان بەبارمتە گرتووە. بۆرژوازیو دەوڵەتی ئیسرائیل، کە داگیر دەکات، دەست بەسەرا دەگرێت، کوشتار دەکات، مەحروم دەکات. ئەمانە ئۆردوگای ئاوارەکان دەدەنە بەر بۆمبو رۆکێتو ئەو منداڵە دەساڵانانەی کە خۆیان لەباوەشی باوکیاندا پەناداوە یان لەریزی مەدرەسە راوەستاون، دەدەنە بەر گوللە. لە هیرۆشیماو ڤێتنامەوە تا گرانەداو عێراق، لە مەیدانەکانی تیربارانی ئەندۆنیزیاو شیلیەوە تا کوشتارگاکانی فەلەستین، کارنامەو مەلەفی ئەم جەمسەرە جیهانیەی تیرۆریزمی دەوڵەتیو ملهوریی ئەمپریالیستی، بەشێوەیەکی ئاشکراو حاشاهەڵنەگر بە بەرچاوی خەڵکی جیهانەوەیە.

لە جەمسەری بەرامبەردا، تیرۆریزمی ئیسلامیو بزووتنەوەی کۆنەپەرستانەو چەپەڵی ئیسلامی سیاسی راوەستاوە. ئەمانە کە زەمانێك خۆیان دەست سازو پەروەردەی دەستی ئەمریکاو غەرب بوون لە جەنگی سارددا و ئامرازی رێکخستنی کۆنەپەرستیی محەللی بوون لەدژی چەپ لە کۆمەڵگاکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا، ئێستا بوونەتە جەمسەرێکی چالاکی تیرۆریزمی نێونەتەوەییو یەکێك لە رەقیبەکانی جەنگی دەسەڵاتی بۆرژوایی لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا. مێژووی دژی ئینسانیی ئیسلامی سیاسی، لە ئێرانو ئەفغانستانو پاکستانەوە تا جەزائیرو فەلەستین لیستێکی دوورودرێژە لە کۆکوژیو تاوانی دڵتەزێن. لە کوشتارە دەوڵەتیو نیمچە دەوڵەتیەکانی ئێرانو ئەفغانستانەوە تا تاوانکاریی رۆژانەی گروپەکانی تیرۆری ئیسلامی لە ئیسرائیلو جەزائیرو نێوجەرگەی ئەوروپاو ئەمریکا، لە سەرکوتی خوێناویی نەیارانی فیکریو سیاسیەوە تا زاڵکردنی یاسا کۆنەپەرستو دژی بەشەرییەکانی ئیسلام بەسەر خەڵکیداو بەتایبەت بەسەر ژناندا، لەسەربڕینو دەستبڕینە شەرعیەکانەوە تا بۆمب نانەوەو قەتلوعامەکانی نێو پاسو کافتیریاو شوێنی دیسکۆکان، ئەمانە سەرەقەڵەمی کارنامەی ئەم کۆنەپەرستانەیە.

ئێستا بڕیارە ئەم کێشمەکێشە سەدان هەزارو بگرە ملیۆنەها ئینسانی دیکە، سبەینێ لە ئەفغانستانو دوو سبەی لە هەر گۆشەیەکی دیکەی جیهان، بکاتە قوربانی. دەبێ لەبەرامبەر ئەمەدا رابوەستین.

پڕوپاگەندەی جەنگی:

شانبەشانی ئەم ریزبەستنە سەربازیە، ئیمە ریزبەستنی ئایدۆلۆژییو ئیعلامیی ئەم دوو ئۆردوگایە دەبینین. درزتێکردنو روخاندنی ئەم دیوارە ئیعلامیەیەو، دەرکێشانی حەقیقەت لەپشتی شەپۆلێکی مەزن لە ریاکاریو درۆ کە جیهان لووش دەدات، مەرجی یەکەمی رێکخستنی ریزێکی سەربەخۆیە لە بەشەرییەتی ئازادیخواز لەبەرامبەر جەنگی جیهانیی تیرۆریستەکاندا. ئاڵای توندڕەوان لە هەردوو ئۆردوگادا لەدوورەوە ئاشکرایەو دەبینرێت. دنیای ئاڵۆزی ئەمڕۆ ئیتر پێشوازیەکی ئەوتۆ لەم بیروبۆچوونە کرچوکاڵانە ناکات. ئالای چەرخانیو جینگۆئیسمی ئەمریکاییو غەربی، راسیزم، زۆربڵێیی "شەڕی شارستانیەتەکان"و شتی لەم بابەتە تەنها دەتوانێ لە گۆشەوکەنارێکی کۆمەڵگای غەربیدا نفوز پەیدا بکات. سەرانی ئەمریکاو دەوڵەتەکانو میدیای غەربی خۆیان دەزانن کە ئەم بیروبۆچوونو هەڵوێستە کرچو کاڵانە ناتوانێت چوارچێوەی ئایدۆلۆژیو ئیعلامی کێشمەکێشێك پێکبهێنن کە چوونەتە ناویەوە. لە جەمسەری بەرامبەریشدا بیرۆکەی جیهادی ئیسلامی، خوێنرشتنی بێجیاوازی چ لەرێگای "خودا"و ئاییندا، چ بۆ "ئازادی قودس"و رزگار کردنی خاکی ئیسلام لە چنگاڵی زایۆنیزمو ئەمپریالیزمی خوێنخۆری جیهانیی، بەشێوەیەکی گشتی تەنها لەنێو ریزەکانی خودی توندڕەوەکانو هەڵسووڕاوانی ئیسلامی سیاسیدا برەوی هەیەو جەماوەری خەڵك لە کۆمەڵگای هاوچەرخ لە پانایی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا ناهێنێتە پشتی خۆی. ئەو مشتومرە ئیعلامیو نەبەردە ئایدۆلۆژیانەی کە بڕیارە ئەم کێشمەکێشە عەسکەریە خوێناویە پاساو بکات کە بەڕێوەیە، ناتوانێ لەسەر ئەم لێکدانەوە سافوسادە توندڕەو، سکتاریستیو ساویلکانانەیە بینا بکرێت.

ئەوەی کە سەرەنجام دەتوانێ جەماوەری فراوانی خەڵك لە غەربو خۆرهەڵاتی ناوەڕاست بکێشێتە کامی ئەم جەنگەوەو لە پاڵ هەردوو لایەنی ئەم بەرامبەرکێ کۆنەپەرستانەیەدا رایان بگرێت، ئەم بیروبۆچوونە کرچوکاڵانە نییە، بەڵکو لێکدانەوەو پاساوی لەمانە ئێسك سووکترە کە تاکو ئێرەش شاهیدی پەرەسەندنی خێرایان بووین.

لە فۆرمۆڵەی غەربییەکاندا، بەجیا لە ئاماژە چەقۆکێشانەکانی بوش، "بەشەرییەتی شارستانی" لەبەرامبەر بەڵای تیرۆریزمدایە. ئەمریکا وەکو رابەری ئەم بەرەی شارستانیەتە نیشان دەدرێت. ئامانج پووچەڵکردنەوەی تیرۆریزمو سپاردنی تیرۆریستانە بە دادو عەدالەت. مەسەلەکە بەڕواڵەت لە هێرش بۆ سەر عێراقو بۆمبارانی بەلگراد سروشتیترە. چ کەسێك ئەتوانی لەسەر سیاسەتە عەسکەرییەکەی گلەیی لە "ئەمریکا" بکات لەکاتێکدا کە 6000 کەس لە "خەڵکەکەیان" بەو شێوە دڕندانەیە کوشت؟ چ شتێك لە کاردانەوەی عەسکەریی دەوڵەتی ئەمریکا بۆ لێدان لەم تیرۆریزمەو پاراستنی "هاووڵاتیانی"و، بگرە خەڵکی جیهان، لە تاوانەکانی ئایندە کە ڕەنگە بەڕێوە بێت بەڵگەنەویستترە؟ بۆ ئامادەبوون لە یانەی "بەشەرییەتی شارستانی"دا هیچ مەرجێکی نەتەوەییو نەژادیو دینییان دانەناوە. داواکاران هەر ڕەنگو شێوەو دینو رابردوویەکیان هەبێت، کافیە فۆرمی پشتیوانی لە ئەمریکا پڕبکەنەوە. پڕوپاگەندەی جەنگیی ئەم جارە بڕیار نییە نەژادی، نەتەوەیی، دینیو تەنانەت سیاسیش بێت. مەسەلە پاراستنی هەناردنی نەوت، دیفاع لە دیموکراسیو گێڕانەوەی کوێت بۆ شێخەکانی نییە. ئەگەر سوپای ئەمریکا جارێکی دیکە بۆ دووبارە کردنەوەی ئەوەی کە پێش ئەمە چەندین جار ئەنجامیداوە خۆی ئامادە دەکات، وانیشان دەدات کە بۆ دیفاع کردنە لەمافی ژیان، دیفاعە لەمافی سەفەر، لەمافی نەتەقینەوەی ئینسانەکان لەگۆشەی ماڵو شەقامەکانیان. تاوانی 11ی سپتامبەر، بەهێزترین چوارچێوەی ئایدۆلۆژیو ئیعلامیی تاکو ئێستای فەراهەم کردووە بۆ دەخالەتگەریی عەسکەریی ئەمریکاو ناتۆ لە گۆشەو کەنارە دووردەستەکانی جیهان. لەم ساتەدا جیاکردنەوەی جەماوەری فراوانی خەڵك لە غەربدا لەسیاسەتی عەسکەریی دەستەی حوکمڕانی ئەم وڵاتانە پێویستیی بە کارێکی هەرقلیی هۆشیارکردنەوە هەیە. ئەم هاوسەنگییە فیکرییە رەنگە لەگەڵ ئاڵوگۆڕی تازەدا بەخێرایی بگۆڕێت، بەڵام لەم ساتەدا تێزی "مشتومڕی شارستانێتی لەگەڵ تیرۆریزمدا"، کۆنترۆڵی بیروڕای گشتیی لە غەربدا داوەتە دەستی سیاسەتمەدارانو میدیای غەربی.

لە جەمسەری بەرامبەریشدا چوارچێوەیەکی ئاڵۆزو تاڕادەیەك کاریگەر بۆ بەرگری لە ئیسلامی سیاسیو تیرۆریزمی ئیسلامی خەریکە شکڵ ئەگرێت. کەم کەس جورئەتی ئەوەی هەیە کە دیفاع لە شەڵاڵی خوێن کردنی هەزاران کەس لەم تاوانە ئاشکرایەدا بکات. تەنانەت جانەوەرانی دەسەڵاتدار لەئێرانو ئەفغانستانیش ناچارن قسەکانیان چاك بکەن. دیفاعی ئاشکرا لە ئیسلامی سیاسیو تیرۆریزمی ئیسلامی ئاڵای ئەم جەمسەرە نابێت. لایەنی ئیسلامی لە جەنگی تیرۆریستەکاندا پشت بە لێکدانەوەو پاساوێکی کارا، بەڵام کۆن، بۆ تیرۆریزم دەبەستێت کە کۆڵەکەیەکی "دژی- ئەمپریالیزم"ی وردە بۆرژوایی جیهانی سێیەمو بەتایبەتی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست بوو. ئێمە 7 ساڵ پێش ئێستا لەئاکامی شەپۆلێك لە ئینسان کوژیی ئیسلامیی لە ئیسرائیلو میسرو جەزائیر، لە ستوونی یەکەمی (ئەنتەرناسیۆنال)دا راشکاوانە پەردەمان لەڕووی ئەم دیفاعە کۆنەپەرستانەیە لە تیرۆریزم هەڵماڵیو مەحکوممان کرد. بێسوود نییە ئەگەر ئەو نووسینە کورتە لێرەدا بهێنینەوە:

"شەپۆلێك لە ئینسان کوژیی ئیسلامی، خۆرهەڵاتی ناوەڕاستو باکوری ئەفریقای گرتۆتەوە، قوربانیانی ئەم شەپۆلە، سادەترین خەڵکانی سادەن. لە میسرو جەزائیر خەڵکی بیانی، بە کرێکارو گەشتیارو بازنشستەوە دەدەنە بەر گوللەو سەریان دەبڕن، ریزی منداڵانی خوێندنگای سەرەتایی بە بۆمب کوشتار دەکەن، ئەو کچە لاوانەی کە مل بە زەواجی زۆرەملێ نادەن شەڵاڵی خوێن دەکەن. لە گردی ئایو رێبوارانی بێئاگا بە منداڵو پیرو لاوەوە لە شەقامو پاسەکاندا دەکوژن. وە قارەمانانە، لە ئیسرائیلەوە تا جەزائیر، بەشەرییەتی سەرسام دڵنیا دەکەنەوە کە ئەم "خەباتی چەکدارانە"یە درێژەی دەبێت.

سەردەمانێك چەپی تەقلیدیو "دژی ئەمپریالیست" زەبروزەنگی کوێرانەو هەوسارپچڕیوی رەوتە جیهان سێیەمیو دژی غەربییەکانیان ئەگەر بەستایشەوە سەیرنەکردایە لانی کەم چاوپۆشییان لێئەکرد. ستەمێك کە لە میللەتانی مەحرومو گەلانی ستەمدیدە دەکرا بە قەولی ئەمان ئەم تیرۆریزمەی وەکو کاردانەوەیەکی بەرحەق پاساو دەکرد. تیرۆریزمی گروپە فەلەستینییەکان، رەوتە موسڵمانەکان وەیان سوپای رزگاریخوازی ئیرلەندا، کە قوربانییەکانیان رۆژلەرۆژ زیاتر خەڵکی بێدیفاعو بێئاگای مەدەنی دەگرتەوە، نموونە بەرجەستەکانی ئەم تیرۆریزمە "بەرحەقە" بوون لە سەردەمەکانی پێشوودا. تیرۆریزمێك کە بەڕواڵەت وەڵامی ستەمەکانی رابردووو ئێستای ئەدایەوە، تیرۆریزمێك کە بەڕواڵەت لە کاردانەوە بە زەبروزەنگو سیاسەتە دژی ئینسانییەکانی دەوڵەتو دەسەڵاتە سەرکوتگەرەکان سەری هەڵدابوو. سەیر لەوەدایە کە دەوڵەتی ئیسرائیلیش بەدرێژایی چەندین ساڵ رێك هەر بەم پاساوە، واتە بە پشتبەستن بە کۆکوژییە لەوەسف نەهاتووەکانی فاشیزمی هیتلەریو رەوتە دژی

یەهودیەکان لە وڵاتانی جۆراوجۆردا لەدژی خەڵکی یەهود، سەرکوتی زەبروزەنگاویی خەڵکی مەحرومی فەلەستین و کوشتاری هەموو ڕۆژەی لاوانی فەلەستینی پاساو کردووە.
ئەم جۆرە پاساوەو، تیرۆریزمێکی کوێرانە کە بە پشتبەستن بەم پاساوانە لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا، چ لەلایەن ڕێکخراوە عەرەب و فەلەستینیەکان و چ لەلایەن دەوڵەتی ئیسرائیلەوە بەڕێوە چووە، هەمیشە لەلایەن کۆمۆنیزم و چینی کرێکارەوە ریسوا و مەحکوم بووەو مەحکومە. بچووکترین پەیوەندی واقعی و مەشروع نەبووەو نییە لەنێوان ئەو میحنەتە سامناکانەی کە لەسەدەی ئەخیردا بەسەر خەڵکی یەهوددا هاتووە لەگەڵ سەرکوتگەری و تاوانەکانی دەوڵەتی ڕاست و توندڕەوی ئیسرائیل لەدژی خەڵکی فەلەستین. بچووکترین پەیوەندی واقعی و مەشروع نەبووەو نییە لەنێوان ئەو دەرد و کوێرەوەرییانەی کە خەڵکی فەلەستین چەشتوویانە لەگەڵ تیرۆریزمی ئەو ڕێکخراوانەی کە دراونەتە پاڵ ئەم خەڵکە، چ ئیسلامی و چ غەیرە ئیسلامی. ئەمە بەدکەڵك وەرگرتن و سەرمایەگوزاری کردنی ڕەوت و باڵەکانی بۆرژواییە، بە دەوڵەتی و نا دەوڵەتیەوە، لە کوێرەوەرییەکانی خەڵکی مەحروم. مەحکومکردن و لەمەیدان وەدەرنانی ئەم تیرۆریزمە لەلایەن چینی کرێکارەوە، بەتایبەتی لەوڵاتانی ناوچەکەدا، مەرجێکی بنەڕەتیی بەدەستهێنانی جڵەوی خەباتی کۆمەڵایەتیە لەلایەن کرێکارەوە بۆ کۆتایی هێنان بەم کوێرەوەریانە.
شەپۆلی تازەی ئینسان کوژیی ئیسلامی، بەتایبەت لە باکوری ئەفریقیا، وادیارە ئیتر تەنانەت پێویستی بەم جۆرە پاساوە سیاسیەش نییە. عەمامەیەك و تفەنگێك، گشت ئەو شتەیە کە بۆ دەستپێکردنی ئەم جیهادە چەپەڵە لەدژی ئینسانییەت پێویستە. ئەمە گانگستەریزمی ئیسلامییە و چاوگەکەی ڕژێمی دەسەڵاتداری ئێرانە. چارەنووسی ئەم ڕەوتەش هەر لەئێران یەکلایی دەبێتەوە." (م. حیکمەت، ئەنتەرناسیۆنال-ی 16، نۆڤەمبەری 1994)

بە پەرەسەندنی ئەم کێشمەکێشەو بەتایبەت بە هێرشی پێشبینیکراوی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی بۆسەر ئەفغانستان، "دیفاعی دژی ئەمپریالیستی" لە ڕەوتی ئیسلامی و تەنانەت پاساوکردنی کردەوە تیرۆریستیەکانیان بە بەهانەی تاوانکاری و سەرکوتگەرییەکانی ئەمریکا و ئیسرائیلەوە دەتوانێ جارێکی دیکە جێگای خۆی لەناو خەڵك و حیزبە سیاسیەکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و هەروەها چەند بەشێك لە چەپی ڕادیکاڵی تەقلیدی و ڕوشنفکریی کۆمەڵگاکانی غەربدا بکاتەوە. پەناگای عەقیدەیی سەرەکی گانگستەریزم و کۆنەپەرستیی ئیسلامی لەم شەڕی دەسەڵاتەدا، شیعارە بۆگەن و بەئاشکرا دژی بەشەرییە دینی و ئیسلامیەکان نابێت، بەڵکو ئەم بەناو "دژی ئەمپریالیزم"ە میللی-دینی و وردە بۆرژواییە دەبێت.
هیچ بزووتنەوەیەکی جەماوەریی لەبەرامبەر جەنگی تیرۆریستەکاندا ناتوانێ بەبێ پەردەلەڕوو هەڵماڵین و تێکشکاندنی ئەم چوارچێوە عەقیدەییانەو پڕوپاگەندە جەنگیە ریاکارانەیە لە هەردوو بەری ئەم کێشمەکێشە کۆنەپەرستانەیەدا سەرکەوتن بەدەست بێنێت.

کێشمەکێشەکە لەسەر چیە

ئەمە لە هەردوو لاوە شەڕی دەسەڵاتە. تیرۆریزم واقعییەتێکی ئەم کێشمەکێشەیە، بەڵام ئەم مشتومڕە، وە جەنگێك کە خەریکە ئاگر بسێنێت، لەسەر تیرۆریزم نییە. هەموان دەزانن کە چوونەژوورەوەی ئەمریکا بۆناو ئەفغانستان و تەنانەت دەستگیرکردنی بن لادن بەقەد سەرەدەرزییەك لەو کەمپینە تیرۆریستیەی کە لەلایەن ڕەوتی ئیسلامیەوە هەڕەشە لە غەرب ئەکات کەم ناکاتەوە و هێمنی و ئاسوودەییەکی زیاتر بۆ دانیشتووانی ئەورووپا و ئەمریکا دابین ناکات. بەپێچەوانەوە، تەنانەت مەترسیەکە زۆرتر دەکات. مەسەلەی فەلەستین ئەو قەڵەمڕەوەیە کە تیایدا ئەمریکا و بزووتنەوەی ئیسلامی ڕاستەوخۆ لەگەڵ یەك ڕووبەڕوو دەبنەوە. بەڵام ئەم کێشمەکێشە بەمانای تایبەتی وشەکە لەسەر یەکلایی کردنەوەی مەسەلەی فەلەستینیش نییە. سیاسەتی ڕاگەیەنراوی ئەمریکا، واتە شەڕێکی عەسکەریی "فراوان، دێژخایەن و هەمەلایەنە" بە ئاشکرا هەردوو مەسەلەکە، واتە مەسەلەی فەلەستین و مەسەلەی تیرۆریزمی ئیسلامی، خەستتر دەکاتەوە. نەتەنها ئەمە، بەڵکو شەڕی ناوخۆیی پێشبینیکراو لەپاکستان بە کۆمەڵێك ئاکامی زۆر وێرانکەرەوە لەناوچەکە و لەئاستی جیهانیدا، وە ئەزمەی قووڵی حکومەتیی لە وڵاتانی بەڕواڵەت سەقامگیری ئێستای خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا، ئەشێ لە ئەنجامە بەراییەکانی ئەم سیاسەتە عەسکەرییە بێت. خۆیان ئەمە بەباشی دەزانن. بەڵام بۆ ئەمریکا، مەسەلەی سەرەکی لەم نێوەدا جێخستن و پەرەپێدانی هەژموونی و دەسەڵاتی سیاسی و سەربازیی خۆیەتی بەسەر جیهاندا وەکو تاکە زلهێز. چارەسەری مەسەلەی فەلەستین یان خەبات لەدژی تیرۆریزمی ئیسلامی ئامانجی ئەم سیاسەتە نییە. پتەوکردن و پەرەپێدانی جێژشوێنی جیهانیی ئەمریکا، لە جەرگەی ئەو گوشار و هەروەها ئەو دەرفەتانەی کە تاوانی 11ی سپتامبەر هێناویەتیە ئاراوە، ئامانجی سەرەکی ئەم سیاسەتەیە.

بۆ ئسلامی‌یەکانیش ئەمە شەڕێکە لەسەر دەسەڵات. نە دەردو کوێرەوەریی‌یەکانی خەڵکی فەلەستین‌و نە زوڵم‌و ستەمی مێژوویی غەرب لە شەرق، سەرچاوەی ئەم تیرۆریزمە نییە. ڕەوتی ئیسلامی لەپێناوی مانەوەو پاراستنی جێوشوێنی ڕوو لە نشێوی خۆی‌و سەرەنجام بۆ پەرەپێدانی جێوشوێنی خۆی لە بونیادی دەسەڵاتی بۆرژوایی لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا تێدەکۆشێت. تیرۆریزم‌و دوژمنایەتی کوێرانە لەگەڵ هەر شتێکدا کە بۆنی غەرب‌و غەربگەرایی لێوەبێت، سەرمایەی سیاسی ئەوانە لە کۆمەڵگاو لەنێو ئەو جەماوەرەدا کە بەحەق ئەمریکاو ئیسرائیل بە فاکتەری سەرەکی بێ‌مافی‌و مەحرومییەتەکانی خۆیان دادەنێن. ئاشتی لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاست، پێکهاتنی وڵاتی فەلەستین، سووك کردنی باری دەردو کوێرەوەرییە نەتەوەیی‌و میللی‌یەکان‌و هەڵپێچانی جیاکاری‌یەك کە بەسەر خەڵکی فەلەستیندا سەپێنراوە، زەنگی مەرگی بزووتنەوەی ئیسلامی لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا لێدەدات. تیرۆریزم ئامڕازی سەرەکی ڕەوتی ئیسلامی‌یە بۆ قووڵترکردنەوەی قەڵشتە میللی‌و نەتەوەیی‌و دینی‌یەکان لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستداو، بۆ زیندوو هێشتنەوەی ئەم کێشمەکێشە وەکو سەرمایەی سیاسی‌و سەرچاوەی هێزگرتنی خۆی. ئیسلامیستەکان، سەرباری ئەو گوشارە عەسکەری‌یەی کە لەلایەن ئەمریکاوە دەخرێتە سەریان، پێشوازی لەم ڕووبەڕووبوونەوەیە دەکەن.

بۆ بنیاتنانی بزووتنەوەیەکی جەماوەریی سەربەخۆ لەبەرامبەر ئەم ڕووبەڕووبوونەوە بێوێنەو مەرگبارەی جەمسەرە عەسکەری‌و تیروریستی‌یە نێونەتەوەییەکان، دەبێ ڕاستی‌یەکانی ئەم گۆڕانکاری‌یانە لەپشتی ئیعلامی جەنگیی‌و پاساوەکانی ئۆردوگا دژەبەیەکەکان درەبکێشرێنە دەرەوەو ببرێنە نێو خەڵك. ئەم ڕووداوەو سیاسەتێك کە ئەمریکا گرتوویەتی‌یەبەر، کۆمەڵێك ئاکامی جیهانیی‌و ناوچەیی گرنگی هەیە. ڕوخساری سیاسی‌و فیکریی جیهان دەستخۆشی گۆڕانکاری‌یەکی قووڵ دەکات. سیاسەت لە ئێراندا بە توندی کاریگەری لەم گۆڕانکاری‌یانە وەردەگرێت. پێویستە بچینە سەر وێستگا سەرەکی‌یەکانی ئەم گۆڕانکاری‌یانەو سەرخەتەکانی سیاسەتێکی مەبدەئیی کۆمۆنیستی.

لەژمارە 72ی 21ی سپتامبەری 2001ی (انترناسیونال هفتگی)، بڵاوکراوەی حیزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی ئێران وەرگیراوەو سەعید ئەحمەد کردوویەتی بەکوردی.

بەشی دووەم:
"جیهانی شارستانی" لەکوێدایە

بەربەرییەت حەتمی نییە

جەنگی تیرۆریستەکان دەتوانێ سەرەتای یەکێك لە خوێناویترین سەردەمەکانی مێژووی هاوچەرخ بێت. هەرئێستاش ملیۆنەها ئینسان هەناسە سوار بووە. بەڵام ئەم ئاسۆیە حەتمی نییە. گۆڕەپانەکە تەنها بە دوو لایەنی کێشمەکێشەکە بەرتەسك نابێتەوە. هێزێکی سێیەم، دێوێکی نووستوو، لە ئارادایە کە دەتوانێ ئەوزاعەکە بگۆڕێت. ئەگەر ئەم دێوە لەخەو هەستێت، ئەم سەردەمە دەتوانێ سەرەتای دەستپێکردنی گۆڕانکاری‌یەکی ئیجابی‌و وەدیهێنانی ئەو ئامانجانە بێت لە جیهاندا کە مرۆڤایەتی لە دەیەکانی کۆتایی سەدەی بیستەمدا لێی بێ‌ئومێد ببوو. بوش‌و بلەرو خامەنائی، ئەمریکاو ناتۆو ئیسلامی سیاسی، ئەوە نازانن کە بەڕاستی بەشەرییەتێکی شارستانی، جیهانێکی شارستانی، وجودی هەیە کە ڕەنگە لەم نێوەدا لەخەو ڕاپەڕێت‌و لەبەرامبەر جەنگی تیرۆریستەکاندا بەرگری لەخۆی بکات. سەرباری ئەم هەموو تاریکی‌یەو مەترسی‌یەك کە لەبەرامبەر ئێمەی خەڵکدا دایان ناوە، سەدەی بیست‌و یەکەم دەتوانێ سەدەی بەربەرییەتی کاپیتالیستی نەبێت. ئەم ڕۆژانە، ڕۆژانێکی چارەنووسسازن.

میدیاکان ڕوخساری ئایدۆلۆژی‌و مەعنەوی ڕاستەقینەی جیهان نیشان نادەن. بۆچوونی خۆیان دەڵێن، بۆچوونی زاڵ، بۆچوونی چینی دەسەڵاتدار. بۆچوونێك کە بە کەڵکیان دێت. میلیتاریزم، تیرۆریزم، ڕاسیزم، نەتەوەپەرستی، فەناتیزمی دینی‌و سودپەرستی، لەڕیزی پێشەوەی هەواڵەکاندان، بەڵام ئەمانە لە قوڵایی زەینی زۆربەی خەڵکی سەردەمی ئێمەدا جێگەیەکی مەحکەمیان نییە. سەیرکردنێکی سادەی جیهان، نیشانی دەدات کە جەماوەری فراوانی خەڵکی جیهان لە دەوڵەت‌و میدیاکان چەپترن، ئینساندۆستترن، ئاشتی‌خوازترن، یەکسانیخوازترن، ئازادترن، ئازادیخوازترن. خەڵکی لە هەردوو بەری ئەم کێشمەکێشە نەنگینەدا، هیچ ئارەزوویەکیان لەوە نییە کە سەرانی بۆرژوازی بەسەر خۆیاندا سوار بکەن. دەستەی فەرمانڕەوای ملهوڕی ئەمریکا دەستبەجێ بۆی دەرئەکەوێ کە سەرباری یەکێك لە مەزنترین تاوانە تیرۆریستی‌یەکان، سەرباری نمایشی زیندووو

لەحزەبەلەحزەی لەلێدان كەوتنی دڵی هەزاران ئینسان، سەرباری ماتەمیو رقوبێزارییەك كە هەركەسێك كە ویژدانی بە بەرژەوەندییەك نەفرۆشتبێ دادەگرێت، هێشتاش هەر ئەم كۆمەڵگای غەربە، هەر ئەم خەڵكەی كە هەموو رۆژێك مێشكی شۆردراوە، هەر ئەوانەی كە لەبەیانییەوە تا ئێوارە بە راسیزمو دژایەتیكردنی بێگانە "دەرس" دەدرێن، خوازیاری خۆبواردن، ئینساف، عەدالەتو كاردانەوەی ئەقڵانی دەبن.

خەڵكی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست كە چ لەدنیای چەپەڵی نێو كەللەسەری خامەنائییەكانو خاتەمییەكانو مەلا محەمەد عومەرەكانو شێخە وردو درشتەكانی بزووتنەوەی ئیسلامیداو، چ لە ستۆدیۆ دیلۆكسەكانی سی ئێن ئێنو بی بی سیدا ئوممەتی موتەعەسبی موسڵمانو ئەندامانی "شارستانیەتی ئیسلامی" وێنا دەكرێن، شانبەشانی خەڵكی ئەمریكا ماتەمبار دەبنو نارەزایەتی دەردەبڕن. دەرك كردنی ئەوەی كە زۆربەی خەڵكی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست لە ئیسلامی سیاسی بێزارن، دەرك كردنی ئەوەی كە بەشێكی زۆر فراوانی خەڵكی ئەوروپای غەربیو ئەمریكا لەدەستی ملهوڕییەكانی دەوڵەتی ئیسرائیل وەتەنگ هاتوونو خۆیان لەپاڵ خەڵكی مەحرومی فەلەستیندا دەبیننەوە، دەرك كردنی ئەوەی كە زۆربەی ئەم خەڵكە خوازیاری لابردنی گەمارۆی ئابووری سەر عێراقنو دەتوانن خۆیان بخەنە جێگای دایكو باوكە جەرگ سوتاوەكانی عێراق كە بێدەرمانیی منداڵەكانیان بۆ باوەشی مەرگ دەبات، دەرك كردنی ئەوەی كە ئەم جەماوەرە فراوانەی خەڵكی بەشەرەفو بەویژدانی جیهان لەم شەڕی بۆشو بن لادنەدا، ئەم دوو دۆستە قەدیمیو دوژمنەی ئەمڕۆ، لەگەڵ هیچیاندا نین، هۆشێكی زۆری ناوێت. ئەم بەشەرییەتە شارستانیە لەژێر كەڵاوەی پڕوپاگەندەو مێشك داشۆرینو تۆقاندندا لە غەربو شەرق بێدەنگ كراون، بەڵام دەكرێ بەرۆشنی ئەوە ببینرێت كە ئەم تەڵەكەبازییانەی قبووڵ نەكردووە. ئەمە هێزێكی مەزنە. دەتوانێ بێتە مەیدان. لەپێناوی ئایندەی بەشەرییەتدا دەبێ بێتە مەیدان.

هەموو دژوارییی كارەكە لێرەدایە. هێنانە مەیدانی ئەم هێزە مەزنە. لە جەنگی تیرۆریستەكاندا جەبهەكانی شەڕەكە دیاری كراوە، ریزەكان لێك جیاكراوەتەوە، سەرچاوەو هێزەكان ئامادەكراون، ئەمە ڕوبەڕوبوونەوەیەكی عەسكەریو سیاسیو دبلۆماسیی فراوانە، سەرباری هەموو نارۆشنییەكان، بەڵام چوارچێوەی فیكریو سیاسی ئەم جەنگە بۆ سەرانی هەردوو ئۆردوگاكە رۆشنە. بەڵام لە جەبهەی ئێمەدا، لە جەبهەی ئەو بەشەرییەتەدا كە دەبێ لەبەرامبەر ئەم سیناریۆ سامناكەدا بوەستێتەوە، هەموو شتێك نارۆشنە.

گومان لەوەدا نییە كە ریزی مقاوەمەت لەبەرامبەر جەنگی تیرۆریستەكاندا هەر لەئێستاوە لە وڵاتانی جۆراوجۆردا پێكهاتووەو كەوتۆتە هەڵسووڕان. بەڵام هەر بەو ئەندازەیەی كە ئیسلامیستەكانو ئەمریكا پێویستیان بە تێۆریو ستراتیجێكی رۆشن، بە لێكدانەوەیەكی هاوبەشو كارا هەیە، ئەم بزووتنەوە خەڵكیەش پێویستی بە ئاڵایەكی فیكریو سیاسیو كۆمەڵە مەبادئێكی ستراتیجیی كارا هەیە. بزووتنەوە سیاسییە جیاوازەكان، بەتایبەت لەنێو باڵی چەپدا، لە ئایندەدا هەوڵ دەدەن كە ئەم مقاوەمەتە ئاراستە بكەنو رابەرایەتییەكەی بەدەستەوە بگرن. پرسیارەكە لێرەدایە كە چ خەتێك بەسەر خودی ئەم "چەپ"ەدا زاڵە.

لە بەشی پێشوودا وتمان كە لەپاڵ داڵەكانی هەردوو جەمسەردا، واتە میلیتاریستەكانی ئەمریكاو فاشیستەكانی ئیسلام، دوو لێكدانەوەی ئاڵۆزترو پوختەترو "موحتەرەمانەتر"یش بۆ دیفاع لە هەردوولای ئەم كێشمەكێشە لەئارادایە. لە هاوشانی میلیتاریزمی ئەمریكادا كەسانێك هەن كە فۆرمۆڵەی جەنگی شارستانێتی لەدژی تیرۆریزم جاڕ ئەدەن. لە هاوشانی ئینسانكوژەكانی بزووتنەوەی ئیسلامیشدا، كەسانێك هەن كە تیرۆریزمی ئیسلامی بە "دژی-ئیمپریالیزم"ی میللی- دینیو جیهان سێیەمیی باوی دەیەی حەفتادا پاساو دەكەن. هیچ یەكێك لەم لێكدانەوانە لەبزووتنەوەی مقاوەمەتی خەڵكیدا نفوزێكی جدی نابێت. حیزبو گروپەكانی راستی سەنتەر لە غەربو پاشماوەی چەپی تەقلیدیی خوێندكاریی- رۆشنفكریی دەیەكانی پێشوو لە غەربو شەرقدا دەبنە مشتەری سەرەكی ئەم فۆرمۆڵە ژیرانەترەی ئیعلامی جەنگیی هەردوو لایەن. ئەوەی كە لەئاستی تیۆریو سیاسیدا دەتوانێ بزووتنەوەی ئایندەی خەڵكی پێشرەوی جیهان بەلارێدا بەرێت، بەڕای من هەڵوێستی پاسفیستیو هەوڵی عەبەسی لیبراڵییە بۆ پاراستنی ئەم وەزعەی كە هەیە (تەنها بەرگرتن بە هێرشی ئەمریكا بۆ سەر ئەفغانستان) وەیان گێرانەوەی هەلومەرجەكە بۆ دۆخی پێشوو (پێش 11ی سپتامبەر).

رووداوی 11ی سپتامبەر كردەوەیەكی شێتانەی بێپێشنەی كەسانێكی دابڕاو لە دەروونی كۆمەڵگا نەبوو. هەرچۆن كردەوەی عەسكەریی ئەمریكاش كە بەم زووانە ڕوو ئەدات وا نەبوو. جیهان بەرلە 11ی سپتامبەر لە هاوسەنگیدا نەبوو، بەڵكو لە رەوتێكی گۆڕانكاریی پاشەوپاشگەڕانەوەدا بوو. كۆمەڵێك گرفتی ئابووریو كۆمەڵایەتیو سیاسی گرنگ لەپشتی ئەم ئەم ڕووداوانەوە هەیە. ئەم گرفتانەن كە جیهانیان بەم ئاراستەیەدا بردووە. ئەم گرفتانە دەبێ وەڵام وەربگرنەوە. 11ی سپتامبەر گۆشەیەكە لەوەڵامی ئیسلامی سیاسی بەم هەلومەرجە. هەرچۆن هێنانە سەركاری تالیبان، وێرانكردنی بەغداد، برسیكردنی خەڵكی عێراق، تاساندنی خەڵكی فەلەستین، بۆمبارانی بەلگرادو ئێستایش "جەنگی درێژخایەن لەدژی تیرۆریزم" گۆشەیەكە لە وەڵامی سەرانی سەرمایە لە ئەمریكاو ئەوروپا بەم كێشمەكێشانە. بزووتنەوەی خەڵكیی لەبەرامبەر

هەلومەرجێکی وەهادا ناتوانێ بزووتنەوەیەکی بانگەشەکەر بۆ ئارامیو "هێرش بۆسەر ئەفغانستان قەدەغەیە" بێت. ئارامیو پاریزگاری کردن لە دۆخی ئێستا نەتەنها عەمەلی نییە، نەتەنها خەیاڵپلاویە، بەڵکو نە عادیلانەیە، نەئازادیخوازانەو نە کارا. بزووتنەوەی مقاوەمەتی خەڵکیی لەبەرامبەر جەنگی تیرۆریستەکاندا تەنها دەتوانێ لەدەوری وەڵامە ئیسباتیەکان بە گرفتە سیاسیو ئابووریە سەرەکیەکانی سەردەمی ئێمەو لەدەوری هەڵوێستێکی چوستوچالاک نەک بۆ پاریزگاریکردن لە دۆخی ئێستا، بەڵکو بۆ گۆڕینی دۆخی ئێستا، رێکبخرێت. ئێمە سەبارەت بە هەموو ئەو گرفتانەی کە بەم رووداوانە بەرجەستەبوونەوە، مەسەلەی باکورو باشوور، مەسەلەی فەلەستین، مەسەلەی عێراق، مەسەلەی ئیسلامی سیاسی، مەسەلەی ئەفغانستانو ئێران، مەسەلەی میلیتاریزمو زلهێزیی ئەمریکاو ناتۆ لە سیستمی نوێی جیهاندا، مەسەلەی راسیزم، مەسەلەی قەڵای ئەوروپاو ...تاد بەرنامەکاری سەربەخۆو وەڵامی سەربەخۆی خۆمان بووە. هەر ئەمە دەبێ ببێتە بەرنامەکارو وەڵامی بزووتنەوەی مقاوەمەتی خەڵکیی لەبەرامبەر جەنگی تیرۆریستەکاندا. ئەمە جیاوازی ئێمەیە لەگەڵ ئارامیخوازیی تالیبانو ئەو پاسیفیستانەی کە کەلێنو کێشمەکێشو نائارامیەکانی دنیای پێش 11ی سپتامبەر نابینن، یان بەلایانەوە گرنگ نییە. ئەگەر ئێمە بەرلە هەموو ئەم ڕووداوانە بەرنامەیەکمان بۆ گۆڕینی جیهان بووە، بناغەی هەڵوێستگیریەکی مەبدەئی لە هەلومەرجی ئێستاشدا دەبێ بردنەپێشەوە هەمان بەرنامەکار بێت لەم هەلومەرجە تازەیەدا. ئێمە بەنیازنین کە ئەفغانستان لەژێر دەستی باندی ئینسانکوژی تالیباندا بهێڵینەوە، ئێمە بەنیاز نین لەسایەی دەسەڵاتی ئەمریکای دەست بە مووشەکدا بژین، ئێمە بەنیاز نین ئیسلامی سیاسیو حکومەتە ئیسلامیەکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست تەحەمول بکەین، ئێمە بەنیاز نین بە بێوڵاتیی خەڵکی فەلەستینو سەرکوتی هەموو رۆژەیان رازی ببین. ئێمە تیرۆریزممان نەئەویست، چ ئیسلامیو ئینتحاری و چ لەلایەن سوپاو کەتافیەپۆشەوە بێت، ئێمە ئەم هەژاریە لە نیوەی جیهاندا قبوولْ ناکەین، ئێمە سەربازگەی چواردەورەی ئەوروپامان ناوێت، ئێمە مل بە راسیزمو قەومپەرستی نادەین. نە تاوانکاریی 11ی سپتامبەرو نە ئەو جیهادەی ناتۆ کە بەم زووانە لە هیندوکش رووئەدات، نابێ لە بزووتنەوەیەکی چوستوچالاک بۆ گۆڕینی جیهان، ریزێکی خێرخوازو ئارامیخوازی بێڕەخنەو بێئەرك دروست بکات.

بزووتنەوەی "ئینساندۆستانە"و ئاشتیخوازانە وەڵامی هەلومەرجی ئەمڕۆ ناداتەوە. بەڵام نفوزی ئەم بزووتنەوەیە بەتایبەت لەنێو خەڵکی سادەی کۆمەڵگای غەربیدا، بەهۆی دژی زەبروزەنگییو ئینساندۆستیو هەروەها محافەزەکاریی خۆبەخۆی خەڵکەوە، زۆر فراوانە. هەڵوێستێکی بەم جۆرە دەخالەتی ئەمریکا لە ئەفغانستان مەحکوم دەکات، بەڵام لەبەرامبەر حوکمڕانیی تالیباندا خۆی بە بەرپرس نازانێت. خەڵك هاندان لەدژی موسڵمانەکانو راسیزم مەحکوم دەکات، بەڵام هۆیەك نابینێ بۆ گوشاردانان لەسەر ئیسرائیلو ئەمریکا بەقازانجی خەڵکی فەلەستین. ئەم هەڵوێستە هیوای سەرکەوتن بۆ جاك ئەسترا ئەخوازێ لە سەفەرەکەیدا (بۆ ئێران-وەرگێر) بۆئەوەی بەڵکو ئەم کارە جەمسەری تیرۆریزمی ئیسلامی ئارامو جلەو بکات، جا با ئەمە حوکمڕانی ئەم گورگانە بەسەر خەڵکی ئێرانەوە سەقامگیر بکات، ئەم هەڵوێستە بەرگری لە مافە مەدەنیەکانی خەڵکی موسڵمانی وڵاتانی غەربی دەکات، بەڵام لەپێناوی نەهێشتنی بارگرژیدا، رەخنەگرتن لە حیجابی ئیسلامیو بێمافیەکانی ژنان لە وڵاتە ئیسلامیەکانو ژێنگە ئیسلامیەکان رەت دەکاتەوەو بەری پێدەگرێت. ئەم هەڵوێستە هەمووان بۆ مەیدان چۆڵکردنو وازلێهێنانی هەلومەرجەکە هەربەوشێوەیەی کەپێشتر هەبوو، بانگەواز دەکات. ئەگەر ئەم بزووتنەوەیە بەسەر زەینو کردەوەی خەڵکی ناڕازیدا زاڵ ببێت بەشەرییەتی شارستانی مەیدان بۆ تیرۆریستە غەربیو شەرقیەکان چۆڵ دەکات. ئەگەر بمانەوێ ئایندەیەك هەبێت، ئەوا بەندە بە پەیدابوونی بەرنامەکارێکی چالاك، ئازادیخوازانەو پێشڕەوەوە لەریزی پێشەوەی خەڵکدا. ئەمە کاری کۆمۆنیستەکانی مارکسە. ئەمە کاری ئێمەیە.

لە بەشی داهاتوودا دەچمە سەر سەرخەتە گشتیەکانی بەرنامەکارێکی چالاك لەبەرامبەر جەنگی تیرۆریستەکاندا. بەڵام پێویستە بەکورتی ئاماژەیەك بۆ فەوریترین مەسەلەیەك بکەم کە ئەم رۆژانە لەئارادایە، واتە هێرشی ئەم زووانەی ئەمریکا بۆسەر ئەفغانستان. 99 لەسەدی خەڵکی جیهان ئەوە دەزانن‌و دەتوانن بەرۆشنی ئەوە ڕوونبکەنەوە کە بۆچی هێرشی عەسکەریی ئەمریکا بۆسەر ئەفغانستانو تەنانەت دەستگیرکردنی بن لادنیش، کە ئامانجی راگەیەنراوی ئەم کردەوە سەربازیانەیەو لەڕووی عەمەلیەوە زۆر ناموحتەمەل دێتە بەرچاو، نەتەنها مەترسیەکانی تیرۆریزم لەدژی ئەمریکاو ئینگلتەرا کەم ناکاتەوە، بەڵکو موجازەفەی کردەوە تیرۆریستیەکانی ئایندە زۆر زیاتر ئەکات. زۆر ئاشکرایە کە خودی دەوڵەتانی ئەمریکاو ئەنگلتەرا ئەم مەسەلەیە دەزانن. لێکدانەوەی رەسمیی غەرب بۆ مەسەلەکە لەچوارچێوەی ئەو لێکدانەوە هۆلیوّدیو جیمزباندیانەدایە کە وادیارە ئەوان پێیان وایە دەرخواردانی ئەم جۆرە لێکدانەوانە بە خەڵکی سادەترو خێراترە. ملیۆنێر یان گانگستەرێکی شێت لە گۆشەیەکی دوورە دەستی جیهاندا دەیەوێ شارستانێتی نابوود بکات، سەدام، میلۆسۆڤیچ، بن لادن، وە قارەمانانی ئەمریکایی بۆ نەجاتی مرۆڤایەتی دەکەونە خۆ. بەڵام لێکدانەوەکانی خۆیان نیشانی دەدات کە ئیسلامی سیاسیو تیرۆریزمی ئیسلامی یەك بارەگایەکی مەرکەزیو یەك فەرماندەیی هاوبەشو یەك رێکخراوێکی هەڕەمیی نییە، بزووتنەوەیەکی نێونەتەوەییە کە لە کۆمەڵێك شانەو رێکخراوو تۆڕو ناوەندی دەوڵەتیی

پێکهاتووه که به کۆمەڵێك پەیوەندیی رەسمیی‌و نارەسمیی، وەکو بزووتنەوەیەکی نیهێنی، بە کۆمەڵێك داهێنانی فراوانەوە لە ئاستی محەللیدا، پێکەوە بەستراون. بۆ غەرب، چوونە ناو ئەفغانستانەوە سەرەتای هەڵمەتێکی عەسکەریی‌و سیاسی فراوانترە. دەستگیری یان کوشتنی بن لادن ئەو ئەنجامەی دەبێت کە لە ئاستی ناوخۆی ئەمریکادا لە فەورییەتی هەنگاوە عەسکەرییەکانی دواتر کەم بکاتەوەو ببێتە مسداقییەتێك بۆ "تۆڵەسەندنەوەی ئەمریکا"، کە ئەمەش دەتوانێ فەزای نێوخۆی ئەمریکا تا پەلاماری تیرۆریستیی ئایندەی ئیسلامییەکان، وە تەنها تا ئەو کاتە، ئارام بکاتەوە. بەڵام ئەمە هەنگاوێکی بچووکە لە پرۆسەیەکی سیاسی‌و عەسکەریی فراوانتر لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا کە مەودای کۆتاییەکەی تاکو ئێستا رانەگەیەنراوە. لە دوالێکدانەوەدا ئەمە هێزنیشاندانێکە بە ئیسلامی سیاسی. واتە بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرستانە کە غەرب خۆی لە پەراوێزی کۆمەڵگاکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا هێنایە ئاراوەو، بەمەبەستی رووبەڕووبوونەوە لەگەڵ چەپ لە سیستمە سەرمایەدارییە تازە لەدایکبووەکانی ئەم ولاتانەدا وە هەروەها وەکو گوشارێك بۆ سەر بلۆکی شەرق ئەوانی هێنایە سەرشانۆ. ئەم هێزنیشاندانە دەکرێ بە بەرتەسکیی بمێنێتەوە، بەڵام بەتایبەت بەهۆی خەسڵەتی ناموتەمەرکزیی‌و توندڕەوێتی ئیسلامی سیاسی‌و تیرۆریزمی ئیسلامییەوە، بە ئیحتمالێکی زۆر بەرەو یەکلاییکردنەوەیەکی بنەڕەتیتر بەکێش دەکرێت. ئیسلامی سیاسی بەبێ پشتیوانیی غەرب ناتوانێ لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا بمێنێتەوە. هەر بەمەندەی ئێستا، پەرەسەندنی نەبەردی عیلمانیەکان‌و ئیسلامیەکان لە پاکستان‌و کەوتنە حاڵی پەیکەری نیوەگیانی خاتەمییەکان لە ئێران‌و پەرەسەندنەوەی دووبارەی کێشمەکێشی نێوان باڵەکان، بەڵگەی ئەوەن کە نەبەردی غەب لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا دەتوانێ ببێتە هەوێنی گۆڕانکارییەکی جدی لە هێزهاوسەنگی نێوان فراکسیۆنەکانی بۆرژوایی لەم ولاتانەدا بەزیانی ئیسلامییەکان.

لەبەرامبەر خودی هێرشی ئەمەریکا بۆسەر ئەفغانستان دەکرێ چی بڵێین. ئایا "دەست لە ئەفغانستان هەڵگرن!" هەڵوێستێکی مەبدەئی‌و پێشرەوە؟ خەڵکی ئەفغانستان‌و ئۆپۆزسیۆنەکەی شتێکی دیکەی جگە لەمەتان پێدەڵێن. ئاسۆی هەرەسی تاڵیبان، واتە باندێکی ئینسانکوژو دەڵاڵێکی گەورەی مادده بیهۆشکەرەکان، هێزە سیاسییەکانی ئەفغانستانی خستۆتە جۆشوخرۆشێکی گەشبینانەوە. خواستی روخاندنی تاڵیبان خواستێکی ئینسانیی‌و پێشڕەوە. نابێ رێگابدرێت دژایەتی بەرحەق‌و مەبدەئیی لەگەڵ میلیتاریزمی ئەمریکادا بە وێڵکردنی ئەفغانستان لەژێردەستی تالیباندا راڤەبکرێت. ئەمە یەکێکە لە نموونە زیندووەکانی ناکافی بوون‌و نادروستبوونی ئارامیخوازی‌و دیفاع لە هەلومەرجێك کە لەئارادایە. خەڵکی ئەفغانستان تەمەنێکە چاوەڕێی رۆژی هەرەسی تاڵیبانن. راستییەکەی ئەوەیە کە ئەمریکا بۆ رزگارکردنی ئەفغانستان پێنانێتە ئەم ولاتەوە. خۆیان تاڵیبانیان هێنایە سەرکار. ئەمجارە رەنگە لاوازی بکەن، بەڵام وەکو ئەمری واقع بوونی قبووڵ بکەن. قەولیان بە موشەرەف داوە کە حکومەتی ئایندەی ئەفغانستان دیسانەوە جێگەی رەزامەندیی پاکستان بێت. قەرارە کۆمەڵێك جانەوەر لابەرن‌و هەر لەو قوماشە کەسانێکی دیکە لەجێگایان دابنێن. هەڵوێستی مەبدەئی بەشداریکردنە لە هاوشانی ئۆپۆزسیۆنی پێشڕەوی ئەفغانستان بۆ روخاندنی تاڵیبان لەجەرگەی هەلومەرجی ئێستاداو بەرقەرارکردنی دەوڵەتێکی هەڵبژێردراوی خەڵکە لەم ولاتەدا. دەبێ ئەمە بەسەر غەرب‌و ئەمریکاو نەتەوە یەکگرتووەکاندا بسەپێنرێت. هەرجۆرە هێرشێکی هێزەکانی ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی بۆسەر خەڵکی مەدەنی ئەفغانستان‌و روخاندنی شارو لادێ‌و ژێرخان‌و ئامرازە ماددییەکانی ژیانیان دەبێ مەحکوم بکرێت. هەرجۆرە بەندوبەستێك لەنێوان ئەمریکاو پاکستان‌و ئێران‌و باقی دەوڵەتاندا بۆ سەپاندنی داروودەستەیەکی تر بەسەر خەڵکی ئەفغانستاندا مەحکومە. بەڵام روخاندنی تاڵیبان لەلایەن سوپا دەرەکییەکانەوە خۆی لەخۆیدا مەحکوم نییە. تاڵیبان دەوڵەتێکی مەشروع نییە لە ئەفغانستاندا. دەبێ بڕوخێنرێت. مەسەلەکە لەسەر ئەو دەوڵەتەیە کە لەجێگای دادەمەزرێت، هەروەها زامنکردنی ئازادی‌و ئیمکانی عەمەلیی دەخالەتی خەڵکی ئەفغانستانە لە دیاریکردنی نیزامی سیاسی ئایندەی ئەم ولاتەدا.

بەشی سێیەم: ئاوابوونی ئیسلامی سیاسی

لەدەرەوەی هەردوو جەمسەری بەرامبەرکێی کۆنەپەرستانەی ئەمڕۆدا، واتە میلیتاریزمی ئەمریکاو دەوڵەتە غەربییەکان لەلایەك‌و بەرەی ئیسلامی سیاسی لەلایەکی تر، فەزای زاڵ بەسەر زۆرینەی خەڵکی ئینساندۆست‌و ئاشتیخوازی جیهاندا فەزای هەراسانی‌و نیگەرانییە. فەزای بێئومێدییە. هەمووان نیگەرانی ئاڵۆزتربوونی وەزعەکەن: واتە پەرەسەندنی پێشبڕکێی کاری شێتانە‌و تیرۆر. ئاوارەیی‌و مەرگی سەدان هەزار خەڵکی بێگوناهی ئەفغانستان، پەلاماری کیمیایی‌و میکرۆبیی لەغەربدا، تەقینەوەی سیاسی لەپاکستان، کەوتنەدەستی بۆمبە ئەتۆمییە "گیرفانی"و "لاپ تۆپ"ەکان بەدەستی ئاوانتۆریستە سیاسیی‌و موتەعەسبە دینییەکان‌و تاوانکارانی نێونەتەوەیی. "جەنگی تازەی ئەمریکا"و قۆناغێکی تازە لە خوێنڕشتنێکی جیهانیی لەئاستێکدا کە تەنها ئەمریکا توانای ئەمەی بووەو هەیە. شیعارو نارەزایەتییەکانی خەڵکی

شەرافتمەندی جیهان بەشێوەیەکی گشتی ڕووی لە پاراستنی وەزعی مەوجودو گێڕانەوەیە بۆ خاڵی هاوسەنگیی پێشوو. ئەمە بەشەرییەتێکە کە ئومێدێکی بە ئایندەیەکی باشتر نییە. لەباشترین حاڵەتدا داوای ئارامیی دەکات. لەدەستی بۆمبو جەنگو توندوتیژی هەڵدێت. بەشەرییەتێك کە سەرباری ڕواڵەتی بیرسادەییو کەم هۆشیاریو ملکەچی ڕۆژانەی، توانا دژی ئینسانییەکانی ئەو دڕندانەی کە پێیان ناوەتە مەیدان، واتە ئیسلامی سیاسیو میلیتاریزمی ئەمریکا، دەناسنو دەیانەوێت بەهەر قیمەتێك بێت بەر بە کارەساتەکانی دواتر بگرن. لەنێو تەیفی فراوانی ئەو هێزانەی کە بۆ دژایەتی کردنی ئەم کێشمەکێشە هاتوونەتە مەیدان، پاشماوەی گروپە چەپە حاشیەییەکانی ئەوروپاشی لەگەڵدا بێت کە تا 10ی سپتامبەر بە شتێکی کەمتر لە "شۆڕشی جیهانی" ڕازی نەئەبوون، ئێستا ئارامیی خوازیی، کۆشش بۆ بەرگرتن بە ڕەوتێك کەبەرێ کەوتووە، کۆشش بۆ پاراستنی وەزعی مەوجودو گەرانەوە بۆ هاوسەنگییەك کە بەرلە 11ی سپتامبەر لەئاراد بوو، بووەتە سیاسەتی زاڵ. پاسفیزم مەیلی زاڵە بەسەر بزووتنەوەی مقاوەمەتدا. وە ئەمەش سیاسەتێکی لەڕادەبەدەر زیانبارە کە نەتەنها بەر بە کوێرەوەریو کارەساتەکانی ئایندە ناگرێت، بەڵکو تەنانەت ڕوودانیان زامن دەکات.

سیاسەتی پاسفیستی، وە شەوارە بوون بە لایەنی عەسکەرییو چەکدارانەی ئەم بەرامبەرکێیەو زەبروزەنگێکی فیزیکی کە ئەشێ بەسەر جیهاندا بێت، ڕێك ئەو زیانەی هەیە کە خەڵکی دوچاری ئیفلیجیی سیاسی دەکات. بەرگرتن بەم پێشبڕکێ تیرۆریستییەو ئەم شەپۆلە لە تەقاندنەوەو خاپوورکردنو کوشتاری بەکۆمەڵ کە بۆیان ئامادەکردووین لەگرەوی دەخالەتی جەماوەری فراوانی خەڵکدایە، هەم لە ئەوروپاو ئەمریکاو هەم لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستو وڵاتانی ناوبراو بە جیهانی سێیەم لەو پرۆسە سیاسیانەدا کە ئەم ڕووداوانەیان لێ ئەکەوێتەوە. دەخالەتێك لەسەر بناغەی بەرنامەکارێکی چالاکو ئیسباتی. لەم حاڵەتەدا، ئاسۆی ئایندە مەرج نییە تاریك بێت.

پێویستە ئەم پرۆسانەو واقعییەتە سیاسییەکان لەژێر خاکوخۆڵی ئیعلامی جەنگیدا بدۆزینەوە.

لەودیوی ئیعلامیی ڕەسمییەوە: تیرۆریزمو ئیسلامی سیاسی

گومان ناکەم هیچ کەسێك، تەنانەت لە خودی سوپای ئەمریکاشدا، ئەم ڕاڤەکردنە قبوول بکات کە تاوانی 11ی سپتامبەر کاری گروپێکی فەناتیك بوو کە کەسێك بەناوی ئوسامە بن لادن لە ئەفغانستان ڕێوشوێنیان بۆ دیاری ئەکات کە دوژمنایەتییەکی شەخسییو کوێرانەی لەگەڵ ئەمریکاو "شێوەی ژیانی" ئەمریکاییو "دیموکراسی"دا هەیە. دەزگاکانی ڕاگەیاندنی غەرب لەسەر ئەوە سوورن کە ئەم کردەوەیە "کاری موسوڵمانەکان" نەبوو، کە لە "ڕێوشوێنەکانی قورئان"ەوە سەرچاوەی نەگرتبوو. جۆرنالیستە بەتەجروبەکان هەوڵ ئەدەن کە بەپێی ئیمکان ناوی مەسەلەی فەلەستینو ئیسرائیل نەیەتە ئاراوە. دەڵێن هەرجۆرە بەستنەوەیەکی مەسەلەی فەلەستین بەم هێرشە تیرۆریستییەوە بەمانای داننانە بەوەی کە ئەم کردەوەیە لەڕاکێشانی سەرنجی غەرب بۆ سەر وەزعی فەلەستینییەکان کاریگەر بووە. لە ئەنجامدا لەجیاتی ئیسلامی سیاسیو ئیسرائیل، ئیمە حەواڵەی بن لادنو ئەفغانستان دەکەن. جەنگی ئەمریکا لەگەڵ تالیبان لە ئەفغانستان ڕوداوێکی زۆر گرنگە بە کۆمەڵێك ئاکامی درێژخایانەوە لەئاستی ناوچەکەو جیهاندا. ئەم جەنگە بێگومان کاریگەری لەسەر چارەنووسی ئیسلامی سیاسیو تەنانەت مەسەلەی فەلەستینیش دادەنێت. بەڵام پەیوەندییەکی بە دۆزینەوەو سزادانی ئەنجامدەرانی کردەوەکەی 11ی سپتامبەرەوە نییەو تەنانەت ئەگەری کردەوەی تیرۆریستی لەدژی غەرب زۆر زیاد دەکات. (دواتر دێمەوە سەر ئەمە)

تیرۆریزمی ئیسلامی واقعییەتێکی سەردەمی ئێمەیە. ئەم تیرۆریزمە کۆڵەکەیەکی سەرەکیی ستراتیجی ئیسلامی سیاسییە. ئیسلامی سیاسی بزووتنەوەیەکی کۆنەپەرستانەی ناوچەکەو ئێستاش لەئاستی جیهانیدایە کە لەسەر ستەمی مێژوویی ئیسرائیلو غەرب لە خەڵکی عەرەب زمانو بەشێوەیەکی تایبەتی لەخەڵکی فەلەستین، ئەلەوەڕێت. بێوڵاتیی خەڵکی فەلەستینو ستەمی دەوڵەتی ئیسرائیلو هاوپەیمانە غەربییەکانی لە فەلەستینییەکان سەرچاوەیەکی سەرەکی بێزارییە لە غەربو ئەمریکا لە ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا. لەمەش گرنگتر، بوونی مەسەلەی فەلەستینو پشتیوانیی هەمیشەیی ئەمریکاو غەرب لە ئیسرائیل لەبەرامبەر عەرەبدا چ لە سەردەمی جەنگی ساردو چ دوای ئەو، قەڵشتێکی گەورەی ئابووری، کەلتووریو نەفسیی لەنێوان غەربو خەڵکی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا دروستکردووە. بەڵام ئەوەی کە ئیسلامی سیاسی وەکو بزووتنەوەیەك دەرفەتی ئەوە پەیدا دەکات کە ئەم ناڕەزایەتیو قەڵشتە بکاتە سەرمایەی دەستیو لە پەراوێزی کۆمەڵگاکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستەوە پێبنێتە نێوجەرگەی مشتومڕ لەسەر دەسەڵاتی سیاسی، ئیتر ئەمەیان ڕاستەوخۆ بەرهەمی خودی ئەمریکاو غەربە. ئیسلامی سیاسی وەکو بزووتنەوەیەکی تاوانکارانە بەم مەودا فراوانەی دەسەڵاتەوە، دروستکراوی دەستی ئەمریکاو غەربە. ئەم دێوەزمەیە خودی خۆیان دروستیان کردو بەریاندایە گیانی خەڵکی ناوچەکەو ئەمڕۆش خەڵکی سەراسەری جیهان. ئیسلامی سیاسی ئامڕازی دەستی غەرب بوو لە جەنگی

سارددا لەدژی سۆڤێتو ئامرازی تێکشکاندنی بزووتنەوەو شۆڕشە چەپو کرێکارییەکان بوو لە هەموو ولاّتانی ناوچەکەدا. ئەمە ئامرازێك بوو کە دوای بنبەستی حکومەتە ناسیۆنالیستییەکان لە خۆرهەلاّتی ناوەڕاستدا بۆ بەرگرتن بە هێزگرتنی چەپ هێنایانە مەیدان. مەسەلەی فەلەستینو بوونی حکومەتە ئیسلامییەکان لە خۆرهەلاّتی ناوەڕاستدا، کۆلّەکەکانی تیرۆریزمی ئیسلامی پێك ئەهێنن. وە هەر سیاسەتێکی چالاكو پێشڕەوی خەلّکی بۆ بەرامبەرکێ لەگەلّ تیرۆریزمی ئیسلامیدا دەبێ لێرەوە دەست پێبکات:

1-چارەسەرکردنی مەسەلەی فەلەستین. دەبێ ئەم گرفتە مێژووییە چارەسەر بکرێت. خەلّکی فەلەستین پێویستە ولاّتی سەربەخۆی خۆیان هەبێت. دەبێ ئەمریکاو دەولّەتانی غەربی ناچار بکرێن کە دەست لە پشتیوانی یەکلایەنەی خۆیان لە ئیسرائیل هەلّبگرن. دەبێ ئیسرائیل ناچار بکەن ئاشتیو سەربەخۆیی فەلەستین قبوولّ بکات. چارەسەرکردنی مەسەلەی فەلەستین گرنگترین کۆلّەکەی روبەڕوبوونەوە لەگەلّ ئیسلامی سیاسیو تیرۆریزمی ئیسلامیو بەشێکی سەرەکی بەرنامەکارێکی پێشڕەوو چالاك پێك دەهێنێت لەبەرامبەر هەلومەرجی ئێستادا.

2- غەرب دەبێ دەست لە پشتیوانیی کۆنەپەرستانەی لە دەولّەتە ئیسلامیو کۆنەپەرستەکانو حیزبەکانی بزووتنەوەی ئیسلامی لە خۆرهەلاّتی ناوەڕاستدا هەلّگرێت. بەبێ پشتیوانیی غەرب رژێمی ئیسلامیی ئێران نەدەهاتە سەرکارو لەسەر کار نەدەمایەوە. بەبێ پشتیوانیی غەرب نیزامە کۆیلەداریو شێخە موتەفەڕیقەکانی سعودیەو میرنشینە وردو درشتەکان لەسەرکار نەدەمانەوە. بەبێ پشتیوانیی غەرب نەتەنها تالیبان، بەلّکو دەستەوتاقمەکانی پێشووی موجاهیدینی موسلّمانیش نەیاندەتوانی ئەفغانستان بکەن بە شانۆی تراژیدیایەکی ئینسانیی گەورە. هەر ئەمڕۆش بە بڕینی ئەم پشتیوانییە سیاسیو عەسکەریو دبلۆماسییەی غەرب لە بزووتنەوەی ئیسلامی، خەلّکی ناوچەکە بەخێرایی ئەم حکومەتانە دەکێشنە خوارەوە. خواستی روخاندنی حکومەتە ئیسلامییەکانو بەرگرتن بە بەندوبەستی ئەمریکاو دەولّەتە غەربییەکان لەگەلّ ئەم حکومەتانەدا دەبێ بەشێکی گرنگی دیکەی پلاتفۆرمی دژی تیرۆریستی هەر بزووتنەوەیەکی پێشڕەوی خەلّکیی بێت.

3-گەمارۆی ئابووریی عێراق دەبێ کۆتایی پێبێت. کوێرەوەرییەکانی خەلّکی عێراق لە زەینی خەلّکی ناوچەکەدا بووەتە مەسەلەی فەلەستینێکی دووەم. بووەتە بەلّگەیەکی زیندووی تیرۆریزمی ئەمریکاییو غەربیی لە خۆرهەلاّتی ناوەڕاستدا. سەرباری ئەمە ئەم گەمارۆی ئابوورییە تەمەنی حکومەتی کۆنەپەرستی عێراقی درێژکردووەو خەلّکی مەحرومی عێراقی لە مەیدانی خەباتی سیاسییەوە بۆ جەنگێکی هەموو رۆژە لەپیناوی مانەوەی فیزیکیدا پاشەکشە پێکردووە. خەبات لەپێناوی لابردنی گەمارۆی ئابووری سەر عێراق کۆلّەکەیەکی دیکەی پلاتفۆرمێکی پێشڕەوە لەدژی تیرۆریزمی ئیسلامی.

4-دەبێ چالاکانە بۆ بەرگری لە عیلمانیەت لە ولاتانی موسلّمان نشینو ژینگە کۆمەلاّیەتییە ئیسلامییەکانو گیرۆدە بەئیسلامەکان لە خودی ولاّتانی غەربیدا بێینە مەیدان. بۆچوونی دواکەوتووانەی (هەرکۆمەلّگایەك کەلتووری خۆی)و درێغی کردن لە بەرگریکردن لەمافە مەدەنیو ئینسانییەکانی خەلّكو بەتایبەت ژنان لەم ولاّتو ژینگانەدا، دەستی ئیسلامی سیاسی بۆ تۆقاندنی خەلّکیو بزواندنی لاوان ئاوەلاّکردووە. دەبێ جیهانی بوونی مافەکانی مرۆڤو مافە مەدەنییەکانی ئینسانەکان بە ئەسلّ وەربگیرێتو هەرجۆرە سازانێك لەگەلّ دینو حوکمڕانیی کۆنەپەرستانەی دین لەسەر حیسابی مافەکانی مرۆڤ مەحکوم بکرێت. تیرۆریزمی ئیسلامیی واقعییەتێکە. تیرۆریزم کاری موسلّمانەکان نییە، بەلاّم سیاسەتێکی رەسمیی بزووتنەوەیەکی ئیسلامییە. ئەمە بزووتنەوەیەکی بێناوەڕۆكو دروستکراوی دەستی غەربە لە جەرگەی جەنگی ساردو لە ململانێی ئەنتی کۆمۆنیستی لەگەلّ کرێکارانو ئازادیخوازانی خۆرهەلاّتی ناوەڕاستدا. ئەم بزووتنەوەیە سستو لاوازە. نفوزێکی سیاسیو مەعنەوی ئەوتۆی لەولاّتە گەورەکانی ناوچەکەدا نییە. لە واقعیاتە کۆمەلاّیەتییەکانی ناوچەکە لەدواترە. بەبێ پشتیوانی غەرب، ئیسلامی سیاسی بەدەستی سۆسیالیزمو عیلمانیەت لەناوچەکەدا شکست دەخوات. لە ئێران، کە وەکو فەلەستین، یەکێك لە گرنگترین مەیدانەکانی یەکلاکردنەوەی چارەنووسی ئیسلامی سیاسییە، ئاوابوونو روخاندنی ئیسلامی سیاسی هەرئێستا دەستی پێکردووە.

لەبەشی داهاتوودا:

*جەنگی ئەمریکا لە ناوچەکەدا، کە ئێستا لە ئەفغانستان دەستی پێکردووە، جەنگێك نییە لەدژی تیرۆریزم، چونکە نەتەنها وەلاّم بەهیچ یەکێك لە پێداویستییەکانی خەبات لەدژی تیرۆریزم، کە لەسەرەوە ئاماژەم پێکرد، ناداتەوە بگرە پشت بە بەشێك لەخودی رەوتی ئیسلامی دەبەستێ. لەگەلّ ئەمەشدا بەبڕوای من ئەمریکا چووەتە ناو کێشمەکێش لەگەلّ ئیسلامی سیاسییەوە. ئەمە شەڕێکە لەسەر دەسەلاّت. ئەم کێشمەکێشە بەپێی مەنتق دەبێتە مایەی لاوازکردنی ئیسلامی سیاسی. بەلاّم ئامانجی غەرب سڕینەوەی ئیسلامی سیاسی نییە، بەلّکو لاوازکردنی، ملکەچ کردنو پێکهێنانی ئارایشێکی تازەیە لەریزەکانیدا بۆ دروستکردنی هاوسەنگییەکی تازە. جەنگ لە ئەفغانستاندا لەسەر تازەکردنەوەی پێناسەی

پەیوەندی غەربە لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا. ئێمە دەبێ ئەم چوارچێوەیەو ئەم سازشە تازەیە بشکێنینو سیاسەتی سەربەخۆی خۆمان بۆ رزگارکردنی ناوچەکە لەم هێزە کۆنەپەرستە لەجەرگەی ئەم هەلومەرجە تازەیەدا چالاکانەتر بهێنینە پێشەوە.

* هەڵوێستی پاسفیستی، ئەم کێشمەکێشە تازەیەی غەرب لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا نابینێت، گرنگیی ئەمە چ بۆ خەڵکێك کەخۆیان قوربانیی ئەم بزووتنەوە کۆنەپەرستە بوونەو، چ گرنگیی‌یەکەی لە رەوتی گۆڕانکاریی‌یە سیاسی‌یەکانی ئایندەی جیهاندا لەبەرچاو ناگرێتو لەم بارەیەوە هیچ ئەرکێك بۆخۆی دانانێت. دەبێ رەخنە لەم هەڵوێستە ئارامیخوازو موحافەزەکارانەیە بگیرێتە نێو بزووتنەوەی مقاوەمەتی خەڵکییەوە لەدژی تیرۆرو میلیتاریزم.

*بەهۆی ئەبعادو لایەنە جیهانیو مێژوویی‌یەکانی ئەم کێشمەکێشەوە، تایبەتمەندیی‌یە ئایدۆلۆژیو زەینیی‌یەکانی خەڵکی جیهانی ئەمرۆ بەتایبەت لە غەربدا زۆر لەگەڵ سەردەمی هێرش بۆسەر عێراقو تەنانەت سەردەمی هێرش بۆسەر یوگوسلافیادا جیاوازە. بە رووهێنانی فراوانتری خەڵك بۆ سیاسەتو خەباتی مەدەنی، میلیتاریزمی ئەمریکا لەم کێشمەکێشەدا لەڕووی سیاسی‌یەوە لاوازتر دێتە دەرەوە. ئەم کێشمەکێشەی ئێستا، کە خۆی لەسەر چەند گۆشەیەکی نەزمی نوێی جیهانیی دوای هەرەسی سۆڤێتە، دەتوانێ لەحاڵەتی دەخالەتی عونسری پێشڕەودا، تێکڕای ئەم مەسەلەیەو خودی مەسەلەی ژلهێزییو ملهوڕیی ئەمریکا لەئاستی کۆمەڵایەتیدا بداتە بەر رەخنە. وە ئەمە لەدیدگای مەسەلەی ئازادیو یەکسانیی‌یەوە لەئاستێکی جیهانیدا مەسەلەیەکی چەند بەرابەر لە چارەنووسی ئیسلامی سیاسی گرنگترە. (درێژەی هەیە)

ئەم دووبەشەی وتاری "دنیا دوای 11ی سپتامبەر" لە ژمارەکانی 73ی رۆژی 28ی سپتامبەرو 75ی رۆژی 12ی ئۆکتۆبەری 2001ی بڵاوکراوەی فارسی زمانی (انترناسیونال هفتگی)دا بڵاوکراوەتەوەو سەعید ئەحمەد کردوویەتی بەکوردی.

بەشی چوارەم: دوای ئەفغانستان

ئەفغانستان:
جەنگ یان تیرۆریزمی ئاسمانیی؟

لە ئەفغانستاندا جەنگێك لەئارادا نییە. بەپێی لۆژیك جەنگ لانی کەم پێویستی بە دوو لایەن هەیە. ئەوەی ئێستا لەئارادایە، بۆمبارانی ئەفغانستانە لەلایەن ئەمریکاوە. لەم تاکتیکە تازەداهێنراوەی تاکە ژلهێزی جیهانو پۆلیسی خۆسەپاندووی نێونەتەوەییدا، تیرۆرو تۆقاندن لە ئاستێکی ملیۆنیدا بەڕەسمی جێگای جەنگی گرتۆتەوە. لەدوای ڤێتنامەوە، وا بڕیارە کە کۆمەڵگای ئەمریکا جارێکی تر شاهیدی گەڕانەوەی کیسەی تەرمی ئەو سەربازانە نەبێت کە بۆ بەرە دووردەستەکان نێردراون. وە بەهای ئەمەش ئێستا دەبێ خەڵکی مەدەنی ئەو وڵاتەدا بیداتەوە کە لە بەدبەختیدا لە تێزەکانی دکتۆر سترنج لاوهای شورای ئەمنی قەومیو وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکادا بەسەرییی بە لانکەو پەناگەی دوژمنی چەتوونی ئەمریکاو رابەری تازەی "ئیمپراتۆریی شەڕ" پێناسەکراوە. زیانێك کە سوپای ئەمریکا لێی‌ناکەوێت بە سەدقاتەوە لە خەڵکێکی مەدەنی بێئاگای دەسەنن کە لەوڵاتێکی عادەتەن هەژارو پەراوێزکەوتووی جیهاندا خەریکن بە چنگەکرێ نانی خۆیان پەیدا ئەکەن. رۆژێك ئەم بیتاقەیە بۆ خەڵکی عێراق دەرئەچێت، رۆژێك یوگوسلافیا، رۆژێك لیبیاو رۆژێك ئەفغانستان. لەتاریکی شەودا لەبەرزایی دەیان هەزار مەترو لە کەشتیو ژێردەریایی‌یەکانی ئەودیوی شەپۆلی ئۆقیانووسە دوورەکانەوە، دەیان هەزار تەن بۆمبو مووشەك بەسەر شارەکانی خەڵکیدا دەبارێنن. بەشانازیی‌یەوە رادەگەیەنن کە وڵاتی بەرامبەر "بە بۆمب دەگەڕێنینەوە بۆ چاخی بەردین"، لەگەڵ ئەمەشدا سوورن لەسەر ئەوەی کە بۆمبە "ژیر"ە ئەمریکیی‌یەکان تەنها گوناهکاران دەپێکێ. ئامانج تۆقاندنە. تۆقاندنی هەموو کۆمەڵگا. زاڵکردنی ترس، ترس لە مەرگ، لە ئاوارەیی، لە خاپوورکردنی هەموو سیمایەکی شارستانی، تا ئەوکاتەی کە کۆمەڵگا ئیفلیج دەبێتو، ئیمکانی مقاوەمەت نامێنێت. سوپای پیادەی ئەمریکا، ئێستا تەنها سەگێکی ڕاوە کە دوای تەواوبوونی تەقەکانو نیشتنەوەی تەپوتۆزو هەراوهوریاکان دەبێ بچێتو نێچیرە بێگیانەکە بهێنێت. شەڕ راگەیاندنی هیچ کەسێك، تەنانەت ئەمریکاو غەربیش، لەدژی تاڵیبان ناکرێ مەحکوم بکرێت. تاڵیبان دەبێ بڕواتو سەرەنجام دەبێ هەر لەڕێگای زەبروزەنگو کردەوەی سەربازی‌یەوە بڕوات. دوژمنایەتی غەرب لەگەڵ تاڵیباندا باشترە وەك لەدۆستایەتی تائێستایان. هیچ کەسێك بەر بە

پێچانەوەی دەورودوکانی ئینسانکوژانێك ناگرێت کە غەرب خۆی هێناونیەیە سەرکار. بەڵام لەنێوان جەنگو تیرۆردا جیاوازی هەیە. کردەوەکانی ئەمریکاو بریتانیا لە ئەفغانستان تیرۆریستییە. بۆمبارانی شارەکانو ناوچە سەکەنیەکانی ئەفغانستان دەبێ مەحکوم بکرێتو رابگیرێت. ئەفسانە بێسەروبەرەکان لەبارەی توانای سەربازیی تاڵیبانو مێژووی بەچۆکداهاتنی زلهێزەکان لە ئەفغانستان خزمەت بە درێژەپێدانی ئەم شێوە تیرۆریستییە دەکات. موجاهیدنی ئەفغان لەجەنگی دژی سۆڤێتدا هێزی خەتی پێشەوەی جەبهەی ئەمریکاو غەرب بوون. تاڵیبان باندێکی گانگستەریی تاوانو بەرهەمهێنانو دابەشکردنی مادده سڕکەرەکانە کە غەرب خۆی بە هاوکاری پاکستانو سعودیە دروستی کردووە. دەتوانن لە سویچەوە بیکوژێننەوەو لەماوەی چەند هەفتەیەکدا بیپێچنەوە. بەلام تیرۆریزمی ئاسمانیی سەلامەت ترە، بەرچاوترە، بۆ خەڵکی ناڕازیی جیهان بەعیبرەت ترە، زلهێزانەترە. دەبێ لەبەرامبەر ئەم شێوە دژی ئینسانیەیەدا رابووەستین.

لەنێوان تاڵیبان و ئیسلامی سیاسیدا

کردەوە سەربازیەیەکانی ئەمریکاو بریتانیا لە ئەفغانستان، تەنانەت ئەگەر ببێتە مایەی روخاندنی تاڵیبانو مەرگی بن لادنیش، نە تەنها هەڕەشەی تیرۆریزمی ئیسلامی لەدژی غەرب کەم ناکاتەوە، بەڵکو ئەبعادەکانی ئەم تیرۆریزمە پەرە پێدەدات. سەرانی دەوڵەتانی غەربی ئەمە دەزانن‌و بەڕەسمی خەڵکی غەرب لەمە وریا ئەکەنەوە. بەڵام هەڵبژاردنی ئەفغانستان وەکو یەکەمین گۆڕەپانو مەیدانی "تۆڵەسەندنەوە"ی ئەمریکا لەبەرامبەر تاوانی 11ی سپتامبەردا، بۆ ئەوان دوو خاسیەتی بنەڕەتی هەیە:

یەکەم، تەنانەت ئەگەر ئەوەشیان قبوڵ بێت کە تیرۆریزمی ئیسلامیو ئەو نەفرەتە دژی غەربییەی کە ئەم تیرۆریزمە لەسەری ئەلەوەرێت، واقعییەتێکی سیاسیەو رێگاچارەیەکی سیاسی هەیە، ئەوان تەنها کاردانەوەیەکی سیاسی بە هێرشێکی فیزیکیو سەربازیی گەورە کە لەناوخۆی خاکی ئەمریکادا ئەنجام دراوە بەکافیو گونجاو نازانن. میلیتاریزم کۆڵەکەیەکی ئایدۆلۆژی رەسمییە لە ئەمریکاو بەردی بناغەی پێناسەی ناسنامەی ئەوە وەکو زلهێزێك. لەم دیدگایەوە هێرش بۆ سەر ئەمریکا تەنها دەکرێ بە هێرش بۆسەر کەسێکی دیکەو جێگایەکی دیکە وەڵام بدرێتەوە. بۆ ئەمریکا تۆڵەسەندنەوەی 11ی سپتامبەر، سەربەخۆ لە ماهییەتو زەمینەو خەسڵەتەکانی ئیسلامی سیاسیو تیرۆریزمی ئیسلامی، تەنها دەکرێ کردەوەیەکی سەربازی بێت. ئەم کردەوە سەربازییە دەبێ گەورەبێت، دەبێ "رقو دەسەڵاتی ئەمریکا"، زەبروزەنگی ئەمریکا، نوێنەرایەتی بکات. بەڵام کردەوەی سەربازیی گەورە پێویستیی بە مەیدان هەیە. جەنگ پێویستی بە مەیدانی جەنگ هەیە. هەڵبژاردنی ئەفغانستان لەبەر بوونی بن لادن نییە لەوێ، بەپێچەوانەوە هەڵبژاردنی بن لادن لەبەر ئەوەیە کە لە ئەفغانستاندایە. کەم نین لە ئەمسالی بن لادن، لەسەرانی تیرۆریزمی ئیسلامی کە بە ئاشکراو نهێنی لە ئێران، بریتانیا، فەرەنسا، میسر، پاکستان، لوبنانو فەلەستین، چیچانو بۆسنە دەژین. ئەو وێنایەی کە تیرۆریزمی ئیسلامی تۆڕێکی هەرەمییە بە پێکهاتەیەکی ئیداری دیاریکراوەوە کە بن لادن لەسەرەوەی راوەستاوە، گاڵتەجارییە. بە عەقڵەوە ناچێت خامەنائیەیەك لەم پێکهاتەیەکی ئیدارییەدا لەژێر سەرکردایەتی بن لادن بووبێت. ئەفغانستان، دەروازەیە. ئەو گۆڕەپانەی کە دەکرێ مەیدانی کردەوەیەکی گەورەی سەربازی بێت. ئەفغانستان تەنها مەیدانی شیاوە بۆ "تۆڵەسەندنەوەی ئەمریکا" لە مەودایەکی سەربازیی فراوانو سامناکدا کە دەستەی حوکمڕانی ئەم وڵاتە بەڵێنی داوە. لەدەرەوەی ئەفغانستان وەها ئامانجێکی سەربازیی کە بکرێ دیاری بکرێتو هێرشی بکرێتە سەر لەئارادا نییە. تازە لێرەشدا سەرانی غەرب دادوبێدادی ئەوەیانە کە تەلاری هێندە بەرزو پردی هێندە گەورەی تیا نییە بۆ وێران کردنی.

دووەم، هەروەك لە بەشی پێشوودا وتم، ئەو شتەی کە بڕیارە لەپشتی کێشمەکێش لەگەڵ تاڵیبانو بن لادن لە ئەفغانستاندا یەکلایی بکرێتەوە، پەیوەندیو هێزهاوسەنگیی ئەمریکاو غەربە لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا. "جەنگی درێژماوە لەدژی تیرۆریزم" ناوی رەمزیی هێزنیشاندانێکە بە ئیسلامی سیاسی. جەنگێکی دەسەڵاتە کە لەڕوانگەی ئەمریکاوە دەبێ لەپێناوی پێناسەکردنی کۆمەڵێك تایبەتمەندی پایداری نەزمێکی نوێی جیهانیی لەدوای هەرەسی سۆڤێتەوە درەنگ یان زوو دەبێ ئەنجام بدرێت. ئیسلامی سیاسی، ئەم بەهەرمە لاوەکییەی جەنگی سارد، لەدوای هەرەسی سۆڤێتەوە وەکو کەمپێکی بۆرژوایی خوازیاری دەسەڵات لە وڵاتانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستو لە مەڵبەندە "ئیسلامی"یەکانی خودی کۆمەڵگا غەربییەکاندا سەری هەڵداوە. ئەم رەوتە لە بەشێك لە جیهانو لە وڵاتانێکی زۆر گرنگی وەکو ئێرانو پاکستان، یان بەرەسمی لە دەسەڵاتدایە وەیان قورساییەکی سیاسی زۆری هەیە. گۆشەیەکە لە کێشمەکێش لەسەر ئایندەی فەلەستینو ئیسرائیل. لە جمهوریەیەکانی پێشووی سۆڤێتدا، هەنگاوێك لەم لای جبەخانە ئەتۆمییەکانەوە، راوەمشك دەکات. لە خودی غەربدا، لەسایەی پارەی سعودیەو کۆمەکی دەوڵەتیو ئایدۆلۆژی ریسوای (هەرکۆمەڵگایەو کەلتووری خۆی)، پۆل پۆل لاوانی ئەو مەڵبەندانە دەکاتە ئەندامی خۆی کە گیرۆدەی ئیسلام بوون. لەڕوانگەی

غەربەوە ئەم ئیسلامە سیاسی‌یە ئیتر ئەو ڕەوتە دەستکەلاو گوێڕایەڵە نییە کە بڕیار بوو لە ئابلۆقەدانی سۆڤێتدا دەوری هەبێت، بەر بە دەسەڵاتی چەپ بگرێت لە شۆڕشی دژی پاشایەتی ئێراندا وە ببێتە دەردی سەر بۆ عەرەفات‌و ناسیۆنالیزمی عەرەب. ئێستا ئەم دیاردەیە ئیدعای زۆرتری هەیە. لەژێر سایەی غەرب هاتۆتە دەرەوە. وە لە 11ی سپتامبەردا، لەڕوانگەی ئەمریکاوە، ئیسلامی سیاسی پێی زیاد درێژ کرد. هێرشی تیرۆریستی لەم ئاستەو لە نێوجەرگەی ئەمریکادا، چەخماخەی ئەم هێزنیشاندانە حەتمی‌یەی لێدا. ئەم ڕووداوانە لەبنەڕەتدا چەند بەش‌و قۆناغێکی جیاجیای جەنگێکی دەسەڵات پێکدەهێنن لەنێوان ئەمریکاو غەرب لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا. لەڕوانگەی ئەمریکاوە ئەمە نەبەردێکە لەگەڵ دەوڵەتە ئیسلامی‌یەکان، حیزبە ئیسلامی‌یەکان‌و تێکڕای بزووتنەوەی ئیسلامی سیاسیدا. تالیبان، لاوازترین‌و لەرزۆکترین‌و پووچترین سومبلی دەسەڵاتی ئیسلامی سیاسی‌یە لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستداو سەرەنجام لەروانگەی ئەمریکاوە گونجاوترین خاڵی چوونەژوورەوەیە بۆ ناو ئەم جەنگی دەسەڵاتە هەمەلایەنەیە. سەرکەوتنی ئەمریکا لە ئەفغانستان لەروی سەربازیی‌و عەمەلی‌یەوە، دەست لە بناغەکانی دەسەڵاتی ئیسلامی سیاسی نادات. خۆیان ئەمە دەزانن. مەڵبەندە سەرەکی‌یەکانی دەسەڵات لەپلەی یەکەمدا لەئێران، سعودیە، وە لە ڕێکخراوە ئیسلامی‌یەکانی میسرو لوبنان‌و فەلەستیندایە. بەڵام ئەمە جەنگی دەسەڵاتە، جەنگی مان‌و نەمان نییە. ئەفغانستان تاقە مەیدانە کە تیایدا بەشێوەیەکی واقعی، لانی کەم لەچوارچێوەی ئێستای جیهاندا، ڕوبەڕوبوونەوەیەکی سەربازیی لەنێوان ئەمریکاو ئیسلامی سیاسیدا ئیمکانی هەیە. تاقە مەیدانێکە کە "جەنگی درێژخایەن لەدژی تیرۆریزم" دەتوانێ بە کردەوەیەکی سەربازیی بەرچاوو خێرا دەست پێبکات بێئەوەی هەموو شتێك بەیەکجاری بدات بەسەریەکدا.

ئەمە کێشمەکێشێکی سیاسی‌یە

"جەنگی درێژخایەن لەدژی تیرۆریزم"، واتە جەنگی دەسەڵاتی ئەمریکا لەگەڵ ئیسلامی سیاسی‌دا، دوای ئەفغانستان تەنانەت ئەگەر هەردوو لایان لەهەندێ بڕگەدا دەست بۆ کردەوەی سەربازیی لێرەولەوێ‌و کردەوەی تیرۆریستی لەدژی یەکتریش ببەن، لەناوەڕۆکدا کێشمەکێشێکی سیاسی دەبێت. ئامانجی ئەم جەنگە لەلایەن ئەمریکاوە نەهێشتنی ئیسلامی سیاسی نییە. بەپێچەوانەی دەستخۆشانە ئیعلامی‌یەکانی دووەمی خوردادی‌یەکان (مەبەست لەباڵی خاتەمی‌یە- وەرگێڕ) ئەوە جەنابی خاتەمی‌و سیاسەتە ژیرانەکەی نەبوو کە "ئێرانی لە بۆمباران نەجات دا". هێرش بۆ سەر ئێران‌و بۆمبارانێکی لەم جۆرە لەبنەڕەتەوە لە بەرنامەی غەربدا نییە. ئەو وێنایەی کە دوای ئەفغانستان ئەمریکا یەك لەدوای یەك لەگەڵ ئەو وڵاتانەدا دەچێتە شەڕەوە کە ڕۆژێك بەتیرۆریست لە قەڵەمی داون، زۆر ساویلکانەیە. مەبەستی غەرب لەم هێزنیشاندانەدا نەك نابوودی ئیسلامی سیاسی وەیان تەنانەت مەرج نییە روخاندنی دەوڵەتە ئیسلامی‌یەکانیش بێت، بەڵکو پێقبووڵکردنی هەژموونی سیاسی خۆیەتی بە بزووتنەوەی ئیسلامی‌و دیاریکردنی ڕێوشوێنی گەمەکەیە. لەڕوانگەی ئەمریکاوە ئەم بزووتنەوەیە دەبێ سنووری خۆی بزانێت. دەبێ قەڵەمڕەوی عەمەلیاتەکانی خۆی بە ناوچەکە بەرتەسك بکاتەوە، جێوشوێنی خۆی‌و جێگاوڕێگای تایبەتی ئەمریکا دەرك بکات. نەتەنها دەوڵەتە ئیسلامی‌یەکان دەتوانن لەسەر کار بن، بەڵکو تەنانەت تیرۆریزمیش مۆڵەتی هەیە، بەو مەرجەی قوربانییەکانی ئەم تیرۆریزمە کۆمۆنیستەکان‌و چەپەکانی ئێران‌و ئەفغانستان‌و پاکستان‌و تورکیا بن. بەڵام پەلامار لەناو خاکی ئەمریکا خۆیدا ئەمە ئیتر هەڵەیەکی زیادەیە. ئەمریکا دەیەوێت ئەم دەرسەو ئەم هاوسەنگی‌یە بباتە خۆرهەڵاتی ناوەڕاست.

ئەمە جەنگێکی دەسەڵاتە نەك کێشمەکێشێك لەسەر ئیسلام، لیبراڵیزم، دیموکراسی غەربی، ئازادی، مەدەنییەت، ئاسایش‌و ئارامی یان تیرۆریزم. ئەمە نەبەردێکە لەنێوان ئەمریکای زلهێز لەگەڵ بزووتنەوەیەکی سیاسی خوازیاری دەسەڵات لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا، کە مەودایەکی هەڵسووڕانی جیهانیی هەیە، بۆ پێناسەکردنی هاوسەنگی‌یەکی سیاسی‌و دیاریکردنی قەڵەمڕەوەکانی نفوزو هەژموونیی خۆی. غەرب بەشوێن پێکهێنانی دیموکراسی‌یە غەربی‌یەکانەوە نییە لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا. ئەمریکاو پاکستان‌و ئێران‌و تەیفی فراوانی کۆنەپەرستان لە ناوچەکەدا لەئێستاوە خەریکن بۆ سەپاندنی حکومەتێکی ئیستبدادی‌و دواکەوتووی دیکە بەسەر خەڵکی ئەفغانستاندا لەگەڵ یەکتریدا بەندوبەست دەکەن. ئێران‌و سعودیەو پاکستان‌و شێخ نشینەکانی خەلیج، ئەم کۆنەپەرستترین ڕژێمانەی جیهانی ئەمڕۆ، هاوپەیمانانی ڕەسمیی‌و عەمەلیی غەربن لەم کێشمەکمێشەدا. تەنانەت لە حاڵەتی هەرەسهێنانی دەوڵەتە ئیسلامی‌یەکانیشدا، ئالتەرنەتیڤی حکومەتیی جێمەبەستی غەرب لەناوچەکەدا حیزبە ڕاستە کۆنەپەرست‌و نیزامە پۆلیسی‌و سەربازییەکان دەبێت.

ئەمریکا مێژوو دروست ناکات

بەڵام غەرب ئایندەی ئەم رەوەندە دیاری ناکات. سیاسەتی ئێستاو کردەوەکانی ئەمریکا بمانەوێ و نەمانەوێ چوارچێوە سیاسییەکانی ئێستای خۆرهەڵاتی ناوەڕاست دەشێوێنێ، بەڵام ئەوە کۆمەڵێك هێزی دیکەن کە تایبەتمەندییەکانی ئەو ئالتەرنەتیڤە دیاری دەکەن کە لەئایندەدا شکڵ دەگرێت. گومان لەوەدا نییە کە روبەڕوبوونەوەی غەرب لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا دەبێتە مایەی لاوازبوونی بزووتنەوەی ئیسلامیو حیزبو دەوڵەتەکانی ئەم بزووتنەوەیە. بەڵام ئەم کێشمەکێشە لە گۆڕەپانێکی خالیدا رونادات. خۆرهەڵاتی ناوەڕاست، هەروەکو خودی غەرب، شانۆی کێشمەکێشی نێوان کۆمەڵێك بزووتنەوەی کۆمەڵایەتییە کە بەرلەم کێشمەکێشەی بۆرژوازی غەرب لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا وجودیان بووەو رەوەندی سیاسی کۆمەڵگا جیاجیاکانیان شکڵ پێداوە. کێشمەکێشی غەرب لەگەڵ ئیسلامی سیاسیدا، بەهەموو گرنگییەکەوە کە هەیەتی، هێزی بزوێنەرو مۆتۆری بەرەوپێشەوەبردنی مێژوو نییە لەم کۆمەڵگایانەدا، بەپێچەوانەوە، خۆی دەچێتە چوارچێوەی ئەم مێژووەوەو هەر لەم چوارچێوەیەدا راڤە دەکرێت. ململانێ لەسەر دیاریکردنی نەزمی نوێی جیهانی کۆمەڵێك ئەکتەری گرنگتری هەیە. چینە کۆمەڵایەتیو بزووتنەوە سیاسیەکانیان چ لە غەربو چ لە خۆرهەلاتی ناوەڕاستدا، بۆ دیاریکردنی ئایندەی سیاسیو ئابووریو کەلتوری جیهان ریزبەندییان کردووە. ئەوە بزووتنەوەکانن کە سەربەخۆ لە خواستی سەرانو سیاسەتمەدارانی غەربو سەرکردەکانی ئیسلامی سیاسی، دوا ئاراستەی ئەم رەوندانە دیاری دەکەن.

بەشێوەیەکی دیاریکراو، تا ئەو جێگایەی پەیوەندنی بە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستەوە هەیە، تەنانەت ئەگەر غەرب خوازیاری پاشەکشەپێکردنێکی جوزئیی ئیسلامی سیاسیو پێناسەکردنی بنەماکانی پێکەوەژیانێکی تازەش بێت لەگەڵیدا، بزووتنەوە سۆسیالیستیو ئازادیخوازو عیلمانیەکان لە ناوچەکەدا لەم هەلومەرجە تازەیەدا سەربەخۆ لە نەخشەکانی غەرب دێنە سەر شانۆ. بۆ نموونە بەڕای من ئیسلامی سیاسی لە ئێراندا دەڕوخێت، نەك لەبەر ئەوەی کە غەرب لەم روبەڕوبوونەوەیەی دواییدا خواست یان مەبەستێکی بەم جۆرەی هەیە، بەڵکو لەبەرئەوەی کە لە جەرگەو شانبەشانی ئەم کێشمەکێشە تازەیە خەڵکی ئێرانو لەپێشەوەیاندا کۆمۆنیزمی کرێکاری حکومەتی ئیسلامی دەکێشنە خوارەوە. شکستی جمهوری ئیسلامی گەورەترین گورز دەبێت لە پەیکەری ئیسلامی سیاسی. ئەگەر چارەسەرکردنی مەسەلەی فەلەستین مەرجی لەنێوبردنی زەمینە سیاسیو فیکریو کلتورییەکانی گەشەی ئیسلامی سیاسییە لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستو لە ئاستی جیهانیدا، ئەوا شکستی جمهوری ئیسلامی مەرجی تێکشاندنی ئەوە وەکو بزووتنەوەیەکی خوازیاری دەسەلات لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا. بەبێ جمهوری ئیسلامیی ئێران ئیسلامی سیاسی لەئاستی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا دەبێتە رەوتێکی ئۆپۆزسیۆنی بێئاسۆو بێئایندە. (درێژەی هەیە)

(بەڵام بەعەمەلی هیچ ئەلقەیەکی دیکەی ئەم باسە بلاونەبووەوە)

ئەم بەشەی وتاری (دنیا دوای 11ی سپتامبەر) لە (انترناسیونال هفتگی)ی ژمارە 77ی بەرواری 2001/10/26 دا بڵاوکراوەتەوەو سەعید ئەحمەد لە فارسییەوە کردوویەتی بە کوردی